

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜZİK EĞİTİMİ PROGRAMI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’ DE YÖRESEL MÜZİKLERDE
KLARNET KULLANIMININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
NİLÜFER ŞEN

ANKARA
2008

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜZİK EĞİTİMİ PROGRAMI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’ DE YÖRESEL MÜZİKLERDE
KLARNET KULLANIMININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nilüfer ŞEN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Erdal TUĞCULAR

Ankara 2008

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Nilüfer Şen'in "**Türkiye’de Yöresel Müziklerde Klarnet Kullanımın İncelenmesi**" başlıklı tezi tarihinde, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitim Ana Bilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

TEŞEKKÜR

Araştırma süresince çalışmalarımı büyük bir sabır ve titizlikle denetleyen; yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren tez danışmanım, sevgili hocam Sayın Yrd. Doç. Erdal TUĞCULAR'a, öğrencisi olduğum ilk günden itibaren bilgilerini ve sabrını benden esirgemeyen, klarnet hocam Fethi Günçer'e, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Araştırma Dairesi Halk Kültürünü Araştırma Merkezi'nin değerli araştırmacıları Mehmet Öcal ve Tanju Ozanoğlu'na, kütüphane ve arşiv çalışanlarına, ayrıca araştırmam süresince maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

TÜRKİYE’ DE YÖRESEL MÜZİKLERDE KLARNET KULLANIMININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nilüfer Şen

**Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ankara 2008**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı “Türkiye’de Yöresel Müziklerde Klarnet Kullanımı”nın belirlenmesidir. Araştırma, Türkiye’de klarnet kullanım durumunu saptamaya yönelik betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti illerinin il merkezleri oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen verilere kayak tarama yolu ile ulaşılmıştır. İncelenen kaynaklardan elde edilen bilgiler harita ve tablo üzerinde gösterilmiştir.

“Türkiye’de yöresel müziklerde klarnet kullanımı” adlı bu çalışma, yazılı kaynakların taranmasıyla elde edilmiştir. Varılan sonuçlara göre önerilerde bulunulmuştur.

Bilim Kodu : Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı

Anahtar Kelimeler : Halk Müziği, Klarnet, Tarihsel gelişim, Türkiye’ de
Klarnet, Klarnet Çeşitleri

Sayfa Adedi : 70

Tez Yöneticisi : Yrd.Doç. Erdal TUĞCULAR

THE USAGE OF CLARINET IN TURKISH ETHNIC MUSIC

Thesis of Master Degree

Nilüfer Şen

Gazi University

Institute Of Educational Sciences

Ankara 2008

ABSTRACT

This study investigates "The Usage of Clarinet in Turkish Ethnic Music". This investigation is an descriptive study which aims to determine the status of clarinet usage in Turkey.

Study environment is consisting of city centers of Turkish Republic. The data is obtained from source searching and the results are shown on the map and the tables.

The study results about The Usage of Clarinet in Turkish Ethnic Music enclose concerned literature. Also, suggestions are made according to the point that has been reached at the end of the investigation.

Science Code : Education of Fine Arts Department

Music Education Department

Keywords : Folk music, Clarinet, Historic Progress, Clarinet
in Turkey, Clarinet Species

Pages : 70

Thesis Supervisor : Assistant Prof. Erdal TUĞCULAR

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar ve GRAFİKLER LİSTESİ	x

BÖLÜM 1

GİRİŞ	1
1.1 Klarnet.....	3
1.2 Klarnetin Tarihi	4
1.2.1 Johann Chiristoph Dener	5
1.2.2 Ivan Müler	7
1.2.3 Klose ve Boehm Sistemler	9
1.2.4 Fransız ve Alman Ekolleri.....	10
1.3 Klarnet Çeşitleri	11
1.3.1 Mi Bemol Klarnet.....	11
1.3.2 Si Bemol Klarnet.....	11
1.3.3 La Klarnet.....	12
1.3.4 Alto Klarnet.....	12
1.3.5 Bas Klarnet.....	12
1.3.6 Kotrabas Klarnet	12
1.3.7 Sol Klarnet.....	13
1.4 Klarnetin Türkiye'ye Girişi	14
1.4.1 Geleneksel Türk Halk Müziği	17
1.4.2 Klarnetin Türk Müziği'ndeki Yeri	18
1.5 Problem	19
1.6 Alt Problemler	19
1.7 Araştırmanın Amacı	20

1.8	Araştırmanın Önemi	20
1.9	Sınırlılıklar	21
1.10	Varsayımlar	21
1.11	Terimler ve Kısaltmalar	21

BÖLÜM 2

YÖNTEM.....	22
2.1 Araştırmanın Modeli	22
2.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi	22
2.3 Verilerin Toplanması	22
2.4 Verilerin Analizi	22

BÖLÜM 3

BULGULAR ve YORUMLAR	23
3.1 Marmara Bölgesi	23
3.1.1 Kırklareli	23
3.1.2 Edirne	24
3.1.3 Tekirdağ	24
3.1.4 İstanbul	24
3.1.5 Kocaeli	25
3.1.6 Sakarya	25
3.1.7 Yalova	26
3.1.8 Bilecik	26
3.1.9 Bursa	26
3.1.10 Balıkesir	27
3.1.11 Çanakkale	27

3.2	Ege Bölgesi	29
3.2.1	İzmir	29
3.2.2	Aydın	29
3.2.3	Muğla	30
3.2.4	Denizli	30
3.2.5	Uşak	30
3.2.6	Manisa	31
3.2.7	Kütahya	31
3.2.8	Afyonkarahisar	31
3.3	Akdeniz Bölgesi	33
3.3.1	Isparta	33
3.3.2	Burdur	33
3.3.3	Antalya	34
3.3.4	Mersin	34
3.3.5	Adana	34
3.3.6	Hatay	35
3.3.7	Osmaniye	35
3.3.8	Kahramanmaraş	36
3.4	İç Anadolu Bölgesi	37
3.4.1	Sivas	37
3.4.2	Yozgat	37
3.4.3	Kayseri	38
3.4.4	Niğde	38
3.4.5	Karaman	38
3.4.6	Konya	39
3.4.7	Aksaray	39
3.4.8	Nevşehir	39
3.4.9	Kırşehir	40
3.4.10	Kırıkkale	40
3.4.11	Çankırı	41

3.4.12	Ankara	41
3.4.13	Eskişehir	42
3.5	Karadeniz Bölgesi	43
3.5.1	Bolu	43
3.5.2	Düzce.....	43
3.5.3	Zonguldak.....	44
3.5.4	Karabük	44
3.5.5	Bartın.....	44
3.5.6	Kastamonu.....	45
3.5.7	Sinop.....	45
3.5.8	Çorum.....	45
3.5.9	Amasya.....	46
3.5.10	Samsun	46
3.5.11	Tokat.....	47
3.5.12	Ordu.....	47
3.5.13	Giresun	48
3.5.14	Gümüşhane.....	48
3.5.15	Bayburt	48
3.5.16	Trabzon.....	49
3.5.17	Rize.....	49
3.5.18	Artvin	50
3.6	Doğu Anadolu Bölgesi	52
3.6.1	Ardahan	52
3.6.2	Kars	52
3.6.3	Iğdır	52
3.6.4	Ağrı.....	53
3.6.5	Erzurum.....	53
3.6.6	Erzincan.....	53
3.6.7	Malatya.....	54
3.6.8	Elazığ.....	54

3.6.9	Tunceli.....	55
3.6.10	Bingöl.....	55
3.6.11	Muş.....	55
3.6.12	Bitlis	56
3.6.13	Van	56
3.6.14	Hakkari	57
3.7	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	59
3.7.1	Şırnak	59
3.7.2	Siirt.....	59
3.7.3	Batman	59
3.7.4	Mardin	60
3.7.5	Diyarbakır.....	60
3.7.6	Adıyaman	60
3.7.7	Şanlıurfa	61
3.7.8	Gaziantep.....	61
3.7.9	Kilis	62

BÖLÜM 4

SONUÇ ve ÖNERİLER.....	64
4.1 Sonuç	64
4.2 Öneriler	65

KAYNAKÇA

EKLER

TABLÖLAR ve GRAFİKLER LİSTESİ

Resim 1.3.1 Klarnet Çeşitleri	13
Tablo 3.1 Marmara Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı	28
Tablo 3.2 Ege Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı.....	32
Tablo 3.3 Akdeniz Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı	36
Tablo 3.4 İç Anadolu Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı	42
Tablo 3.5 Karadeniz Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı	51
Tablo 3.6 Doğu Anadolu Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı	58
Tablo 3.7 Güneydoğu Anadolu Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı	62
Tablo 3.8 Coğrafi Bölgelere Göre Klarnet Kullanımının Dağılımı.....	63

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Sanatın doğuşunu, insanoğlunun varoluşu ile birlikte düşünmek gerekmektedir. Doğaya karşı korunmayı başaran insan, gereksinimlerini karşılayabilmek için çevresini (doğayı) değiştirme çabasına girmiştir. Bununla birlikte gelişim ve değişim sürecinde, bireyin doğayla etkileşimi sonucu bazı sanat dalları ortaya çıkmıştır. Müzik de bu sanat dallarından birisidir. Müzik, bireyi ve toplumu besleyen başlıca yaşam ve kültür damarlarından biridir. Bugüne kadar çok çeşitli tanımları yapılmış ve bu birçok tanımın temel noktalarını birleştiren bir yaklaşıma göre müzik;

“Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri, belirli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre birleştirilmiş seslerle işleyip anlatan estetik bir bütündür” (Uçan, 2005: 10).

Bu tanımdan da anlaşılabacağı gibi müzik, duyguları, müziksel yöntemlerle ve seslerle belirli bir estetik bütün içerisinde anlatmaktır.

“İnsan, sanatın ve onun başlıca dallarından biri olan müziğin temelidir. İnsansız bir müzik eğitimi düşünülemez, gerçekleşemez. İnsanın bireysel (biyopsişik), toplumsal, kültürel ve ekonomik boyutlu temel gereksinimleri arasında “estetik gereksinim” çok önemli bir yer tutar. Estetik gereksinim, insanın “estetik kimlik/kişilik kazanma ve geliştirme” çabasının bel kemiğini oluşturur” (Uçan, 2005: 10).

Müzik, insan yaşamının her evresinde yer alır. Çağlar boyunca müzik, genel sanatsal birikimin, insan yaratım gücü ve potansiyelinin ilerlemesine paralel biçimde durmaksızın gelişmiştir. İnsan zekası ve bilinci, her yenileşme ile yeniden yapılanmakta ve bu her yeniden yapılanış, insan bilincinde ve birikiminde yeni ufuklar açmakta, bu büyük devrim bir çığ gibi büyümekte ve birbirini beslemektedir. Müziğin insan yaşamındaki önemi, onun insan yaşamının değişik boyutlarındaki çok yönlü işlevlerinden kaynaklanır. Bu işlevler bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel olmak üzere beş grupta toplanabilir. Müzik eğitimi

ise daha çok sessel ve işitsel nitelikli bir sanat eğitimi olarak güzel sanatlar eğitiminin en önemli dallarından birini oluşturur.

“Müzik eğitimi, temelde, bir müziksel davranış kazandırma, bir müziksel davranış değiştirme veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma, bir müziksel davranış geliştirme sürecidir. Bu süreçte daha çok eğitim gören bireyin kendi müziksel yaşantısı temel alınır, bu temelden yola çıkılarak belirli amaçlar doğrultusunda planlı, düzenli ve yöntemli bir yol izlenir ve bu yolla belirli hedeflere erişilir. Müzik eğitimi yoluyla, birey ile çevresi, özellikle müziksel çevresi arasındaki iletişim ve etkileşim daha sağlıklı, daha düzenli, daha etkili ve daha verimli olması beklenir” (Uçan, 2005: 14).

Müzik eğitimi, çok boyutlu bir eğitim türüdür. Müzik kuramları eğitimi, çalgı eğitimi, ses eğitimi gibi dallara ayrılır. Müzik bilgisi eğitiminin boyutlarından biri olan çalgı eğitimi, müzik eğitimi etkinliklerinin en önemli ve etkili araçlarından birisidir. Müzik eğitiminin tanımından yola çıkarak çalgı eğitiminin tanımı da şu şekilde yapılabilir: “temelde bir çalgısal davranış kazandırma, bir çalgısal davranış değiştirme veya bir çalgısal davranış değişikliği oluşturma, bir çalgısal davranış geliştirme sürecidir”.

Eğitim kurumlarında ve halk arasında çalgı eğitimi, çalgı çalma becerini geliştirmeye yönelik olmaktadır. Müzik öğretmenliği eğitiminde ise çalgı eğitimi, temelde çalgı çalmayı öğrenebilme, çalgıyı etkin kullanabilme ve çalgı çalmayı öğretebilme basamaklarını geliştirecek biçimde programlanıp yürütülür. Müzik öğretmenliği eğitiminde çalgı eğitiminin önemli boyutlarından biri olan ana çalgı eğitimi ve öğretimi kapsamına giren çalgılar şu şekilde sınıflandırılabilir.

- a. Yaylı çalgılar (keman, viyola, viyolonsel, kontrbas)
- b. Tuşlu çalgılar (piyano)
- c. Üflemeli çalgılar (flüt, klarnet)
- d. Vurmalı çalgılar (timpani, xilofon, metalofon, trampet)
- e. Telli çalgılar (gitar, bağlama, ud, kanun)

Eğitim Fakültelerinde, Konservatuvarlarda (batı müziği) ve Türk Müziği Konservatuvarlarında (Türk müziği) uzun yıllardır eğitimi verilen, üflemeli çalgılar arasında yer alan klarnetin, Türkiye’de önemli bir yeri bulunmaktadır. Türk

müziğinin de vazgeçilmez bir çalgısı olan klarnet, uzun yıllardır kullanılmaktadır ve bazı bölgelerde neredeyse halk çalgısı statüsünü kazanmıştır. Türkiye’de çalgı eğitimi, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verildiği gibi usta-çırak ilişkisi ile de verilmektedir. Özellikle halk çalgılarımız bu yöntemle öğrenilmiş, kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Bütün bunlara dayanarak eğitim kurumlarında ve halk arasında uzun yıllardır eğitimi verilen (batı ve Türk müziği) klarnetin, Türk Müziğindeki yerini araştırabilmek için, tüm dünyada kullanılan ve önemli bir yeri olan bu çalgının, batı formlarındaki tarihinden başlanması gerekmektedir.

1.1 Klarnet

Klarnet (klarnet), sert ve dayanıklı ağaçlardan genellikle de abanoz ağacından yapılan üflemeli bir çalgı türüdür. Bir çeşit sert kauçuk olan ebonitten, ayrıca metalden yapılanları da vardır. Dünya dillerinde yazılışları: clarinet (ing.), clarinete (isp.), clarinette (fr.), clarinetto (it.), clarinet (alm.), gırnata (tr.) biçimindedir.

Klarnetler, beş parçanın birleşmesinden oluşur, bunlar: bek, baril, üst gövde, alt gövde, kalak şeklinde sıralanır. Tek kamışla çalınır. Ses genişliği en kalın mi sesinden en ince do sesine kadar 3.5 oktavdır. Perdeleri hem açık hem de kapalı olarak dizayn edilmiştir. Orkestra içinde ve solo olarak hemen hemen her eserde gerek ajilite gerek ses rengiyle en zor pasajları seslendirebilecek kapasitededir.

Yüzyıllardır, solo ve orkestra çalgısı olarak müzikte çok önemli bir yere sahip olan klarnetin, sırasıyla ilk oluşum sürecinden başlayarak günümüze ve Türkiye’de kullanımına değinilecektir.

1.2 Klarnetin Tarihi

Klarnetin günümüzde bir orkestra çalgısı ve solo çalgı olarak kabul görmesinin en önemli nedenlerinden birisi ve belki de en önemlisi, akustik yapısında durdurucu bir silindirin varlığı ve bu sayede kendi uzunluğunun iki katı kadar dalga boyunda pes ses elde etmeye olanak tanınmasıdır. Bu tınısal karakter yuvarlak ve koyu bir tonun oluşumuna olanak tanımaktadır (Donnington, 1982).

Barok dönemde belirli bir evrim aşamasından geçen flüt, obua ve fagot (tahta üflemeli çalgılar) grubunda tınısal boşluğun doldurulabilmesi için daha alto karakterde koyu ve yuvarlak tonlu bir çalgının rengine gereksinim duyulması, klarnetin oluşum sürecinin belirlenmesinde büyük rol oynamıştır.

Klarnetin tarihçesi ve ilk temelleri üzerinde oldukça tartışmalı görüşler vardır. “Chalumeau” adı verilen tek hava kolonlu ve tek kamışlı çalgı, müzik tarihçilerinin büyük bir bölümüne göre klarnetin atası sayılmaktadır. 18. yüzyıla kadar her çeşit tek kamışlı titreşimli çalgı için chalumeau adı kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda, klarnetin atasının chalumeau olup olmadığı yönündeki tartışmaların bir sonuca ulaşmasının bir hayli güç olduğu görülmektedir. Ancak chalumeau’nun klarnet evriminde önemli bir etken olmasının en önemli izine, halen günümüzde kullanılan klarnetin en kalın registerine “chalumeau registeri” denmesiyle rastlanmaktadır.

İlk kez chalumeau üzerinde yapılan bazı küçük değişikliklerden sonra gelişim sürecine giren bu inanılmaz potansiyele sahip enstrümanın, yüzyıllar boyunca kendini geliştirmeyi başaramamış olması dikkat çekicidir. (Mozart’ın Mi b Senfonisinde kullanılmasına, Operalarında yer verilmesine karşın Klarnetin ancak 1812 yılında 13 açkılı duruma getirilişi düşünülürse, yeterli gelişmeyi sağlayamadığı kendiliğinden ortaya çıkar.) Chalumeau klarnete doğru gelişimini kısa sürede başaramamıştır.

1.2.1 Johann Chiristoph Denner

Uzun yıllar alan bu ilerleme için ilk adım, bir çalgı yapım ustası olan Johann Chiristoph Denner tarafından atılmıştır. Gerçekte bir flüt yapım ustası olan Denner, çalışmalarıyla klarnetin evriminde önemli adımlar atmış ve büyük katkı sağlamıştır.

Tarihçilere göre klarnetin gelişim sürecinde başlangıç, Denner'in (1655-1707) yaklaşık 1690 yıllarında icat etmiş olduğu klarnet baz olarak alınmaktadır. Bu çalgı iki perdeli olup biçimi obuayı andırmaktadır. Denner, şalümo üzerinde yaptığı bu değişikliklerle ortaya çıkardığı yeni enstrümanına şalümoks (chalumeaux) adını vermiştir. Şalümo ve Denner'in şalümoksu arasındaki en önemli fark şalümoksun iki perdeli olmasıdır, bu ek iki perde sayesinde şalümo yaklaşık olarak üç oktav üzerinde ses genişliğine ve saf ve temiz bir tınıya sahip olmuştur (Brymer, 1976). Bu enstrüman günümüz klarnetinin ilk şeklidir. Birden fazla parçası olan bu enstrümana, Avrupa'da kullanılan bir çeşit nefesli çalgı olan "clarion'un" yerini aldığı düşünülerek "clarionet" adı da verilmiştir. Bu ad zamanla daha da yaygınlık göstererek gelişmiş ve bugünkü klarnet adının yerleşmesine sebep olmuştur. Yedi ton deliğinden oluşan ve bunların üst bölümünde karşılıklı iki perde bulunan küçük bir silindirik boru olarak şalümoks, kısıtlılığına rağmen çıkardığı karakteristik tını sayesinde çok büyük ilgi görmüş ve birçok bestecinin eserlerinde hızlıca yerini almıştır. 18. yüzyılın başlarında klarnet orkestralara girdiğinde diğer ağaç nefeslileri hemen tamamlamış ve başta Mozart olmak üzere besteciler eserlerinde kullanmaya başlamışlardır.

Denner'in icadıyla artık çalgının acelite performansından bahsedilebilmekte ve bestecilerin gereksinimlerini bir düzeyde yerine getirebilecek tınıda bir yapıya ulaştığı gözlemlenmektedir.

Johann Christoph Denner'in ölümünden sonra klarnetteki gelişmeler, oğlu olan Jacop Denner (1681-1735) tarafından sürdürüldü. Jacop Denner de klarnetin gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu şekilde geliştirilen klarnetlere "ikinci nesil jenerasyon klarnetleri" denir. Jacop Denner yaklaşık 1720'lerde si deliğini biraz

daha yukarıya çekerek seslerin daha kolay çıkmasına olanak sağlamış ve bu deliği biraz küçülterek si b notasının oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca ana gövdeyi biraz daha uzatmış ve buraya bir mi deliği açmıştır ve bir perde daha ilave ederek bu sesin kontrolünü sol elin küçük parmağına vermiştir. İki perdeli şalümodlarda icracılar aradaki si notasını genellikle dudak gevşetip sıkma yöntemiyle duyurmuşlar ancak bu yeni nota ve perdeyle birlikte si notasının çıkması kolaylaşmış ve bu notadan itibaren üst registerler de rahatlıkla oluşmuştu.

Bu ilerlemelerle birlikte çok sıkı bir gelişme sürecine giren çalgı üzerinde bir hayli denemeler ve incelemeler yapılmaktaydı. Ve bu gelişmeler eşliğinde klarnet artık bestecilerin ilgilerini çekecek bir çalgı konumunu alıyordu.

Oluşan bu yeni çalgı artık şalümodan daha zengin bir ses genişliğine sahipti ve çıkardığı sesin trompetin en üst registeri olan clarino ile yakınlığı bu çalgının küçük clarino anlamına gelen clarinetto diye anılmasına yol açtı. Böylece berrak tınısı ile orkestra çalgıları arasında kendine yer edinmeye başladı ve ilk olarak Almanya’da bir konser çalgısı olarak kullanıldı (Burnau, 1968).

Klarnetin ilk devirlerinde çalgının tınısı daha çok obuayı andırıyordu. Bunun en önemli nedeni bekin ön kısmının günümüzdeki beklere kıyasla daha kısa olmasıydı. Bu sebepten dolayı salınım daha fazla oluyor ve ses daha tiz çıkıyordu.

Çalgının bugünkü şekline oranla kısa olan kalağının biraz daha uzatılmasıyla tınısal karakteri daha da kendine özgü bir nitelik kazanmaya başladı.

18. yüzyılın ortalarına doğru gelişmeler hızla devam etti ve klarnete 4. kapalı perde ilave edildi. Sağ elin serçe parmağı kontrolündeki bu perdeye basıldığında sol diyez deliği açılıyordu. Bu yüzyılın sonlarında 5. perde de klarnete eklendi, sol tarafta yer alan bu perde sayesinde fa diyez notası çıkıyordu. Bundan önceki dönemlerde acelite sorunları yaratan bu perdelerden yoksun klarnetlere göre artık oldukça yetenekli bir orkestra çalgısı elde edilmiş oluyordu.

18. yüzyılın sonlarına doğru gelişmiş olan bu 5 perdeli klarnet aslında daha koyu bir ton, daha yuvarlak ve kalın sesin aranması sebebi ile çeşitli denemeler ve deneyler sonucu ortaya çıkmıştır.

Yalnız bu dönemde kazanılan her yeni perde ve her yeni özellik beraberinde birtakım sorunları da getirmekteydi; keçeyle örtüşen bloklardan hava sızıntısı, yaylarda zayıflık, uygunsuz perde yerleşimi, entonasyon problemleri vb. gibi sorunlar rahat bir icraya olanak vermiyordu.

1.2.2 Ivan Müller

Ivan Müller Rusya’da doğmuş ve daha sonraları Paris’e yerleşmiş çok büyük bir klarnet virtüözüydü. Zaten klarnet alanındaki gelişmelerin daha da ileriye gidebilmesi için aynı zamanda bir müzisyene de ihtiyaç vardı ki Müller bir klarnet virtüözüydü. Ayrıca genç yaşlardan itibaren de klarnet yapımı ve tasarımı ile ilgilenmiş ve klarnetin perde sistemleri üzerinde deneyler yapmıştır. 1812’de tasarladığı yeni klarneti, o dönemde yapılan enstrümanları değerlendirip onay veren önemli bir makam olarak Paris Konservatuarı Komisyonu’na incelemesi için vermiştir fakat bağınaz bir yaklaşımla geri çevrilen klarnet, Müller tarafından konserlerinde kullanılmaya devam edilmiş ve bu sayede tanınıp diğer klarnet icracıları tarafından da kullanılmaya başlanmıştır.

Bu yeni klarnet 13 perdeli idi ve perdelerdeki teknik gelişim tam bir devrim olarak nitelenmiştir. Daha önceki klarnetlerde perdeler düzlemsel delikleri açıp kapatmaktaydılar, Müller’in yeni klarnetinde ise deliklerin etrafları oyulmuş olup, perdeler güderiyle bu delikleri kapatmaktadır. Bu klarnette delikler akustik bakımdan daha doğru yerlere açılmış ve entonasyon sorunlarına büyük ölçüde çare bulunmuş ve daha kolay çalınmasını sağlayacak ajelitel olanaklar sunulmuştur. Ayrıca delikleri kapayan pedlerin yapımında kaba yünle yastıklanmış ve dış yüzeyi deri olan güderiler kullanılmış ve böylece deliklerden hava sızıntısı önlenmiştir. Bu çalışmalar,

Denner'in çalışmasından sonra klarnette yapılan en büyük gelişme olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca Müller bek ve kamış alnında da değışiklikler sunmuştur. Bu yeniliklerin başında, önceleri kamış beke bağlamayı sağlayan kordon kullanımı yerine, günümüz bileziklerine benzer metal bir tutturucuyu kullanması gelmektedir, kamış daha da inceltmiştir ki bu da artikülasyondaki renkliliğı artırmış ve dil tekniğı ile staccato yapılmasına olanak sağlamıştır (Brymer, 1976).

Bu yeni klarnet her ne kadar 19. yüzyıl başlarında ortaya çıktıysa da, yeni sistemin klarnet tarihine oturabilmesi için 19. yüzyıl ortalarına kadar beklenmesi gerekti çünkü daha önce kabul görmüş bir sistemden yenisine adaptasyon pek kolay olmadı.

Bu yüzyıldaki önemli bir gelişim de, şimşir ağacından yapılan klarnetin daha sert ve dayanıklı olan abanoz ağacından yapılmaya başlanmasıdır. Abanoz, işlenmesi zor bir maddeydi fakat daha dayanıklı bir materyaldi. Şimşire göre tek dezavantajı, klarnetin biraz daha ağırlaşmasına neden olmasıdır. Ancak hava şartlarından şimşir kadar kolay etkilenmemesi, bu ağacın kullanışlı bir hammadde olarak kabul görmesine neden olmuştur. Ayrıca perdelerin yapımında da pirinçten vazgeçilip, Alman gümüşü kullanılmaya başlanmıştır. Bu materyal de dayanıklı ve esnek olmasıyla günümüze kadar kabul görmüş ve kullanılmıştır.

Bütün bunlar göz önüne alındığında Müller'in, klarnetin gelişim sürecinde ikinci önemli büyük adımı attığı söylenebilir. Müller'in klarneti aynı Denner'in klarnetinde olduğu gibi kendinden sonra gelen yapımcılar tarafından benimsendi ve üzerine eklemeler yapılarak geliştirildi (Krool, 1965).

1.2.3 Klose ve Boehm Sistem Klarnet

Klarnet tarihinde en az Müller kadar önemli bir kişi de Hycinthe Klose'dir. 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Münihli bir enstrüman yapımcısı ve flütçü olan Theobald Boehm'in çalışmalarından esinlenerek yaptığı yenilikleri klarnete uyarlamış ve günümüzde de "Boehm sistem" olarak bilinen klarneti yaratmıştır.

Boehm, matematiksel olarak doğru yerlerde delikleri olan bir flüt tasarlamaya karar vermiş ve çalışmalarını bu ölçüde sürdürmüştür. Akustik temellere dayandığı bu çalgısında, parmağın bir deliği kapatırken aynı anda başka bir ton halkasını kapatabileceğini, böylece başka bir perdeyi kullanarak belli bir mesafedeki farklı bir deliği kapatabilecek halka ve perde dizilerini icat etmiştir. Sonuç olarak da, parmakların, ulaşabildikleri yerlerin çok ötesindeki delikleri bile kapatabilmesi gerçekleşmiş ve böylece deliklerin daha küçük üretilme ve elin yapısına uygun olmaları için daha yakın konulması zorunluluğunun ortadan kalkması sağlanmıştır.

Klose, Fransız olup Korfu'da doğmuştur. Ailesinin Paris'e dönmesi üzerine Royal Guard'da klarnetçi ve ordu bandosunun da şefi olmuştur. Tasarladığı yeni klarnetinden Parisli çalgı yapımcısı Auguste Buffet'e bahsetmiş ve Buffet ile Klose birlikte çalışarak 1843 yılında klarnetin bu formunu tarihsel süreç içerisindeki yerine oturtmuşlardır. 1844 yılında da bu çalgının patentini almışlardır.

Klose'nin klarnetindeki tuşların sayısı, bugün kullanımda olan klarnetlerle hemen hemen aynıdır. Müller'in klarnetlerinde kullandığı açma kapatma yöntemi aynen kullanılmış ve 13 perdeli olan Müller klarneti ilave 6 halkayla 17 perde olmuş ve 24 kadar ton deliğini kapatabilecek duruma gelmiştir. Bu yeni durum, enstrümanın kolay çalınmasına ve hava sızdırmaz bir şekilde kullanılmasına olanak sağlamıştır.

Daha sonraları bu klarnet icracılar tarafından da benimsenerek yaygınlaşmış ve Paris Konservatuvarı'nda da kullanılan klarnet olmuştur. Klose, bu yeni form için parmak teknikleri gösteren bir metod yazmıştır ve 19. Yüzyılın üçüncü çeyreğinden

bu yana Fransız ekolünün temsilcisi olan bu form, gelişerek günümüz klarnetini oluşturmuştur.

1.2.4 Fransız ve Alman Ekolleri

Fransız ekolü Boehm sistemi klarneti kullanır ve bu çalgının iç silindir hacminin çapı 14.9 mm. civarındadır. Alman ekolünde ise Oehler sistemi olarak nitelendirilen ve Klose'nin geliştirdiği klarnete pek benzemeyen değişik mekanizmalı ve perde sistemli bir klarnet kullanılmaktadır. Bu klarneti iç silindir hacim çapı ise 15.5 mm. civarındadır. Oskar Oehler kendi klarnetini tasarlarken Müller'in tasarımına oldukça bağlı kalmış ve bu çalgı üzerinde çalışmalarını sunmuştur. Bu klarnetin üzerinde biraz daha oynayarak günümüz Alman ekolünde kullanılan klarneti oluşturmuştur. Bu klarnette parmak pozisyonları Boehm modeline göre çok daha karmaşık fakat mekanizma daha seridir.

Fransız ekolünde daha kısa bir bek kullanılmakta ve Alman kamışlarından daha yumuşak bir kamış seçilmektedir. Alman ekolünde kamış, beke bir bilezikle değil ipek bir kordonla tutturulmaktadır. Ancak Alman sisteminde kullanılan kamışlar daha incedir. Bu iki çalgının değişik standartlar olarak kabul görmesinin tek nedeni iki klarnetin tınısal karakterlerinin farklılıklarıdır. Bu hususta Fransız ekolünü benimseyen klarnetçiler Alman ekolünü benimseyen klarnetçileri daha geri diye tabir edilecek bir sistem kullanmalarından ötürü tutuculukla suçlamaktadırlar.

Bu anlayışla Türkiye'de kullanılan ve Türk klarneti olarak bilinen çalgı da kendi başına Türk Ekolü'nü oluşturmaktadır. Zaten Türkiye'de bugün, klarnet ekolü ve icrası o kadar gelişkin bir hal almış durumdadır ki, dünyanın bütün klarnetçileri buna ilgi duyarak ve bu durumu (kullanılan çalgı, teknik, ortaya çıkan müzik) hayranlıkla karşılamaktadır.

Bu aşamada klarnet çeşitlerine değinilerek, dünyada kullanılan çeşitleriyle sol klarnet (gırnata), yapısal olarak karşılaştırılacaktır.

1.3 Klarnet Çeşitleri

Tüm dünyadaki senfoni orkestrası, opera orkestrası, tiyatro ve caz orkestralarında kullanılan tahta nefesli sazlar grubundan klarnet, en kalabalık ve çeşitli aileye sahiptir. Re klarnet, mi bemol klarnet, do klarnet, si bemol klarnet, la klarnet, sol klarnet, alto klarnet, bas klarnet, ve kontrabas klarnet olmak üzere çeşitleri vardır. Türkiye’de en çok kullanılan klarnet çeşitleri şunlardır:

1.3.1 Mi Bemol Klarnet

Mi bemol klarnet, ailenin en küçük çapta yapılmış üyesidir. Pikolo klarnet ya da küçük klarnet olarak adlandırılan ve çok parlak bir sese sahip olan bu klarnet si bemol klarnetten bir dörtlü daha tizdir. Nefesli sazlar için yazılmış orkestra eserleri ve bandoların vazgeçilmez unsurudur. Büyük orkestralarda nadiren kullanılır.

1.3.2 Si Bemol Klarnet

Sesi daha kusursuz, yumuşak ve ayırt edilir olan si bemol klarnetin bandoda, senfoni orkestralarında, küçük topluluk ve caz gruplarında, ailenin kullanımı en yaygın üyesidir. Dinamik ses yapısı ve yaklaşık dört oktavlık ses genişliği sayesinde birçok eserde kullanılmaktadır. Si bemol klarnetin çaldığı notalar piyanoya göre bir büyük ikili aşağıdan duyulmaktadır.

1.3.3 La Klarnet

Yumuşak bir ses rengine sahiptir. Orkestralarda si bemol klarnetle birlikte en çok kullanılan klarnet türüdür. Çoğu orkestralarda kemana yazılmış pasajlar la klarnetle daha kolay seslendirilir. Si bemol klarnetten yarım ses aşağıda duyulduğu için biraz daha uzun çaptadır. Çalınan notalar piyanoya göre bir küçük üçlü aşağıdan duyulur.

1.3.4 Alto Klarnet

Mi bemol ses tonunda duyulup, mi bemol küçük klarnetten bir oktav aşağıdadır. Küçük klarnet topluluklarında bas klarnet ile kullanıldığında mükemmeldir. Diğer klarnetlerin aksine kullanırken taşınabilmesi için boyun askısı gereklidir. Bazı modellerinin bas klarnet gibi ayaklığı vardır.

1.3.5 Bas Klarnet

Si bemol klarnetten bir oktav aşağıdan başlar. Kalın do ya kadar inmesine imkan tanıyacak bir perde düzeneği vardır. Sesi oldukça gür ve kalındır. Büyük orkestralarda sıklıkla kullanılır. Bando ve klarnetten orkestralarının da vazgeçilmez çalgısıdır. Çok büyük ve ağır olduğundan gövdesine bağlı bir ayaklık vardır.

1.3.6 Kontrabas Klarnet

Si bemol normal klarnetten iki oktav daha aşağıdan başlar. Bu çalgının boyu yaklaşık 150 cm. olup ağaçtan yapılmaktadır. Büyük ve hacimli olması nedeniyle sesi de oldukça kalındır. Senfonik eserlerde nadiren kullanılır. Çoğu orkestranın bünyesinde de bulunmaz.

1.3.7 Sol Klarnet

Sol klarnet Türk Müziği’de kullanılan klarnet çeşididir. Türk klarnetçileri ses rengi ve transpozisyon rahatlığı sebebiyle sol klarnetin Albert sistemini tercih etmektedirler. Türkiye’de ve Balkan ülkelerinde kullanımı oldukça yaygındır.

Resim 1.3.1 Klarnet Çeşitleri

Tarihi süreç içerisinde sanatı ve onun ürünlerini, ilişkili olduğu toplumun tarihi ve kültürü içerisinde ele alıp değerlendirmek gerekir.

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin birikimi, o toplumun kültürünü meydana getirir. Birçok iç ve dış etkenlerin yarattığı sentez, toplumun belli bir dönemdeki kültürünü belirler. Verimli topraklar ve coğrafi konumu nedeni ile Türkiye birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Müzik ise, üretildiği ortamın özelliklerini yansıttığı için kültürel yapıya sıkı sıkıya bağlıdır.

Türk dünyasının ortak kültürel değerleri içerisinde çok önemli bir yer tutan geleneksel müziğin, popüler müzik kültürü içerisinde eriyip yok olmadan korunmasına ve yaşatılmasına çalışılmalıdır. Türk folkloru içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan halk müziği, birçok yönü ile oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Bu zenginlikler içerisinde gerek halk türkülerinin gerekse halk oyunlarının ayrılmaz bir parçası olarak çalgıların önemli bir yeri vardır. Geçmişten bugüne kadar çok geniş bir alanda binlerce yıl hayatını sürdüren Türk toplumunun, müzik ihtiyacını gidermek için kullandığı çeşitli karakterde birçok çalgı vardır. Bu çalgılar “geleneksel halk çalgıları” olabileceği gibi, diğer ülkelerden ve onların kültürlerinden etkileşimlerle kazanılan, benimsenen çalgılar da olabilir. Bütün bunlara dayanarak Türk Ulusal Müziği’nin çağdaş uygarlık düzeyine getirilebilmesi için zengin Anadolu kültürünün önemli bir bölümünü oluşturan halk müziğinin, otantik biçimleri ile doğal ortamlarından derlenerek araştırılması gerekmektedir.

Türk müziğinin her alanında önemli bir yere sahip olan klarnetin yaygınlık kazanması ve icra geleneğinin devamını sağlayacak çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır.

1.4 Klarnetin Türkiye’ye Girişi

Avrupa’da yaygınlık kazanmış bazı çalgılar kısa zamanda Osmanlı’da da tanınmış ve kullanılmıştır. Klarnet de bu çalgılardan biridir. J.C. Denner ile başlayan ve 1700’lü yılların sonuna doğru gelişimini tamamlayan klarnet çok çabuk benimsenerek orkestralardaki yerini almıştır. (Çağrı, 2006: 24)

Ülkemizde ilk kez 1820’li yıllarda Alman sistemi klarnetlerin kullanıldığı bilinmektedir. Bugün kullanılan Boehm sistem ise 1854 yılında İstanbul’a getirilmiştir.

Avrupa’da kullanılan bazı çalgılar ülkemizde ilk kez Muzıka-i Humayun’da yer almıştır. Guiseppe Donizetti, Muzıka-i Humayun’da eğitmenlik yaptığı dönemde Avrupa’da kullanılan çalgıların saray bandosuna girişini sağlamış ve kullanılmasını uygun gördüğü çalgıların öğretilmesini sağlamak için, Avrupa’dan yabancı eğitmenler de getirtmiştir.

1839’da Paris Konservatuvarı’nda profesör olan Klose, 1845 yıllarında Boehm sistem klarneti öğretmeye başlamıştır ve Osmanlı’ya eğitmenlik için gelen Francesco’nun da Klose’nin öğrencisi olduğunun tahmin edilmesi zamana oldukça uygun düşmektedir. Francesco’nun Muzıka-i Humayun’da yetiştirdiği öğrenciler de klarnet geleneğini devam ettirmişlerdir. Muzıka-i Humayun’da kullanılan klarnet zamanla farklı alanlarda da kullanılmış ve çeşitli denemeleri yapılmıştır. 1917’de Harbiye Nazırı Enver Paşa’nın kurmak istediği mehter takımlarında, klarnet saz kadrosuna alınmış, fakat mehterde uygulanması hemen hemen hiç olmamış ve kısa bir süre sonra da kadrodan çıkarılmıştır (Eralp, 1999).

Ülkemizde o dönemde klarnetin yaygınlaşmaya başladığını gösteren bir takım yazılar da mevcuttur. Örneğin “Ceride-i Havadis” gazetesinin ilk sayılarından birinde şu haber yayınlanmıştır:

“Tulumbacı Ermeni’nin biri Beyoğlu’nda meyhanede otururken iki Katolik dahi başkaca oturup “glarnet” çalarlarmış. Tulumbacı ermeni yetişir, -çalmayın- dedikte onlar dinlemediklerinden dolayı kalkıp ikisini de bıçakla vurmuş” (Gazimihal, 1961: 76).

Klarnet ismi bu haberde glarnet olarak geçmektedir. Klarnet ismi eski halk söylemiyle “gılnet” ya da “gılnata” olarak bilinmektedir. Aslında klarnetin ülkemize 1820’li yıllarda girmesine rağmen, gılnata ismi çok daha önceleri duyulmuştur. Bunun sebebi ise Suriye’de kullanılan bütün nefesli sazlara “kurnayta”

denmesidir. Yani “gırnata” ismi, klarnetin ülkemize girişinden çok daha önce duyulmuş ve halkımızca kullanılmıştır. Klarnet ülkemize girdikten sonra ise nefesli bir çalgı oluşu nedeniyle halkımız bu çalgıya da gırnata adını vermiştir. Günümüzde halk arasında halen bu ismiyle anılmaktadır.

Klarnet ilk kez 1800’lü yılların sonuna doğru Türk Müziği icrasında kullanılmıştır. Muzıka-i Humayun’da kullanılan klarnetin zamanla farklı alanlarda da icrası gerçekleşmiştir. Klarnetin ilk kez Türk Müziğinde icra edilmesi “Klarnetçi İbrahim Efendi” tarafından gerçekleştirilmiştir.

Klarnet, ülkemizde icra edildiği ilk yıllarda Askeri Mızıkalar ve Bandolarda yer almıştır. Klarnetin Türk Müziğindeki uygulaması pek kolay olmamıştır, bunda da Türk Müziği’nin tonal sistemi önemli etkenlerdendir.

Klarneti Türk Müziğine kazandırmakla beraber sevilen bir saz olmasında da büyük emeği olan İbrahim Efendi’nin doğum tarihi tespit edilmemiş olup 1925 yılında Bağdat’ta vefat ettiği bilinmektedir.

1949 yılında kurulan TRT İstanbul Radyosu’nun ilk yıllarında müzik yayınları şefi olan Mesut Cemil Bey, Türk Müziği icrası yapılan sazlar arasında klarnetin de yer almasını sağlamıştır.

TRT Radyolarında ilk klarnet icracısı ise Şükrü Tunar’dır. Şükrü Tunar’ın klarnet icrasından bir hayli etkilenen Mesut Cemil Bey, radyo programlarında klarnetin bulunmasını gerekli görmüştür.

Şükrü Tunar, TRT radyosundaki mükemmel denebilecek klarnet icrası ile kısa zamanda bir üslubun oturtulmasına yol açmış ve klarnette ekol bir isim olmuştur. Şükrü Tunar’ın radyo programlarındaki klarnet icrası, tüm saz sanatkarlarının gönlünde taht kurmuştur. Sanatkar, özellikle programların içeriğine uygun klarnet icrasıyla beğeni kazanmıştır. Türk müziğinin icra edildiği geleneksel çalgılarla

klarnet yorumunu en güzel şekilde sergilemiş olup, radyoda klarnet üslubunun oturmasını sağlamıştır.

1.4.1 Geleneksel Türk Halk Müziği

Bir yörenin yerleşik insanları tarafından üretilen, severek söylenen ve çalınan, o yöre insanının ortak yapıtı haline gelen ve kulaktan kulağa aktarılarak yaşatılıp günümüze kadar ulaşan müziklere halk müziği (yerel müzikler) denir. Bu müzikler yerel kültürlerin izlerini taşır ve yaratıcılarının adları çoğunlukla belirsizdir.

Türk halk müziği, Anadolu toprakları üzerinde yaşayan insanların duygu ve düşüncede birleştikleri müziktir. Yöresel olarak ne kadar farklı olursa olsun, genelde halk müziğinin ana hatlarda birleştiği görülür.

Dünyanın en eski yerleşim bölgelerinden biri olan Anadolu, binlerce yıllık geçmişi ve tarihinde var olan birçok farklı kültürün etkisiyle ender görülen kültürel zenginliğe sahiptir. Bu öylesine bir zenginliktir ki, birbirine çok yakın yerleşim bölgelerinde bile bu zenginliğin yarattığı kültürel farklılıkları görülür. Türkiye'nin kültürel yapısı, tarihinin derinliklerinden gelen çok zengin ve çeşitli kültürlerin birikiminden oluşmuştur. Genel kültürel yapıdaki bu zenginlik doğal olarak müzik kültürüne de yansımaktadır.

Türk halk müziği, tarihin eski zamanlarından bugüne değin Anadolu ve Rumeli'de yaşamış bütün uygarlıkların, kendilerine özgü kültürel değerlerini biriktirerek ve yörelere göre kültürel farklılıkları içinde barındırarak oluşan ve sonuçta zenginlik ve çeşitliliği ile tüm dünyada ender görülen bir yapıdadır. Türk halk müziği, bölgesel özellikleri bakımından çok çeşitlilik ve farklılık gösterse de, genel bir sınıflama açısından Marmara, Ege, Orta Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Karadeniz, Akdeniz olmak üzere 7 bölge içinde toplanarak incelenebilir. Bununla birlikte, aynı bölge içinde yer alan kimi kent, merkez ya da yöreler arasında önemli farklar bulunabileceği göz ardı edilmemelidir.

1.4.2 Klarnetin Türk Müziği'ndeki Yeri

Türk Müziği icrasında kullanılan klarnet, sol klarnettir. Aubert (Albert) sisteminde yapılan bu klarnet çeşidi, musikimizde Türk Müziğine özgü yapısı ve ses genişliği ile tanınmaktadır. Ülkemizde 1900'lü yıllardan günümüze değin Albert sistemi sol klarnet icra edilmektedir.

Bu konuda yanlış bir kanı vardır ki o da, Türk müziğine uygun olan klarnetin sol klarnet olduğunun düşünülmesidir, ama aslında sol klarnetten çok, Albert sistem ve onun tuş diziliş sistemi Türk müziğine uygundur. Bu klarnetin Batı'da şu an çok fazla talep görmemesinin nedeni, bizim müzik sistemimizin farklı oluşudur.

Alman çalgı yapımcıları tarafından üretilen sol klarnet, daha çok Türk Müziği icra eden klarnetçilerin tercihidir. Albert sistemi sol klarnetin neden tercih edildiği konusunda farklı düşünceler vardır. Ancak genel düşüncelerden biri, Albert sistemi klarnetin farklı bir sistem olan Boehm sistemine göre daha az pozisyon içermesidir. Albert sisteminin özellikle, Türk Müziği icra ederken ve komaların seslendirilmesinde esneklik ve kolaylık sağladığı düşünülmektedir. Sol klarnetin icrası daha çok Türk Müziğinde yaygın olduğu için Avrupa'nın birçok yerinde bu klarnet "Turkish Clarinet" adıyla anılmakta ve tanınmaktadır.

Klarnette Türk Müziği icra edilmesi, diğer Türk Müziği geleneksel çalgılarına göre daha güçtür. Çünkü klarnetin perde yapısı geleneksel Türk Müziği çalgılarından farklıdır. Örneğin tambur ya da kanun, Türk Müziğini rahatlıkla seslendirebilecek perde yapısına sahiptir. Yani tonal sistem içinde yer alan seslerin (komaların) bu çalgılarda sabit perdeleri mevcuttur. Bu perde sisteminden farklı bir yapıya sahip olan klarnette ise, Türk Müziği seslendirilirken en önemli etken icracının duyumudur. Klarnet icracıları genellikle, dudak faktörünü (gevşetip-sıkma) kullanarak komaları seslendirmektedir.

Klarnet, Türk Müziğinin geleneksel çalgıları arasında büyük bir uyum sağlamış ve renkli bir çalgı olarak kullanılmıştır. Türk Müziği icrasında – özellikle köçekçeler, sirtolar, oyun havaları ve fasıllarda- önemli bir yere sahip olup, farklı bir yorum sağlamaktadır. Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği icralarında sıklıkla kullanılan klarnet, özellikle zurna ve meyin yerine (veya onlarla birlikte) birçok yörede tercih edilmektedir.

Türk Müziğinde klarnet üslubunun oluşumu İbrahim Efendi ile başlamış olup, Şükrü Tunar'ın icrası ile tamamen oturmuştur. Günümüze değin pek çok değerli klarnet icracıları yetişmiştir ve bu icracılar sayesinde klarinet, Türk Müziğinde hak ettiği yere gelerek Anadolu'nun bazı kesimlerinde vazgeçilmez bir çalgı olarak kullanılmaktadır. Özellikle halay, zeybek, karşılama, bar, hora, yörelerinde de klarnet kullanımı yaygındır. Ayrıca Ordu'da 56 yıldır sol klarnet (gırnata) çalgı yapımı ustası olarak klarnet imal eden ve el yapımı klarnetleriyle birçok müzisyene çalgı yapmış olan Ahmet Özdemir, Türk müziğinde kullanılan sol klarnetin yaygınlaşmasında ve gelişmesinde büyük önem taşımaktadır.

1.5 Problem

Bütün bu yaklaşımlar çerçevesinde problem cümlesi: “Türkiye’de klarnet ne ölçüde kullanılmaktadır?” biçiminde oluşturulmuştur.

1.6 Alt Problemler

1. Klarnetin Türkiye’deki kullanım alanları nelerdir?
2. Klarnetin yörelerde kullanım yaygınlığı nedir?
3. Klarnetin kullanımı yörelere göre farklılıklar göstermekte midir?
4. Klarnet Türkiye’de ne tür müziklerde kullanılmaktadır?

1.7 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türk Müziğinde yaygın olarak kullanılan klarnetin “Türkiye’de yöresel müziklerde klarnet kullanımının incelenmesidir”.

Türk müziğinin her alanında önemli bir yere sahip olan klarnetin yaygınlık kazanması ve icra geleneğinin devamını sağlayacak çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmayla araştırılmak istenen, Türk yöresel müziklerinde klarnetin yeri, klarnetin Türkiye’ye ne zaman girdiği, hangi şehirlerde kullanıldığı, isim değiştirip değiştirmediğinin belirlenmesidir.

1.8 Araştırmanın Önemi

Türk Ulusal Müziği’nin çağdaş uygarlık düzeyine getirilebilmesi için zengin Anadolu kültürünün önemli bir bölümünü oluşturan halk müziğinin, otantik biçimleri ile doğal ortamlarından derlenerek araştırılması gerekmektedir. Türk müziğini çağdaş ve uygar bir müzik seviyesine getirebilmek için bu tarz çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

Yapılan bu çalışma klarnetin Türkiye’deki konumunu (durumunu) yazılı olarak ele almıştır. Konuyla ilgili yapılan kapsamlı bir çalışma bulunmadığından bu araştırma kapsam, içerik ve alan bakımından ayrı bir öneme ve değere sahip olacaktır. Ayrıca bu araştırmanın, “Türkiye’de klarnetin yöresel kullanımına ilişkin konumu nedir?” sorusuna bir yanıt olacağı ve klarnet eğitimi alanına da ışık tutacağı düşünülmektedir. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalara da kaynak olacaktır.

1.9 Sınırlılıklar

1. Yapılan araştırma, Türkiye’de bulunan illerin, il merkezleri ile sınırlıdır.
2. Yapılan çalışmada yöresel müziklerle anlatılmak istenen, Türkiye içerisindeki coğrafi bölgelere ait halk müzikleridir.
3. Yapılan araştırmada klarnetin tarihçesi, klarnet ailesi, klarnetin yapısal özelliklerine de yer verilmiştir.
4. Bulgular, gerekli verileri toplamada temel araç olarak taranan kaynakların geçerliliği ile sınırlıdır.
5. Yapılan araştırmada, maddi sınırlılıklar sebebi ile görüşme yolu izlenmemiş, kaynak ve literatür tarama yoluna gidilmiştir.

1.10 Varsayımlar

1. Araştırma için geliştirilen yöntem, araştırmanın konusu bakımından doğru bir yöntemdir.
2. Veri toplamak için ulaşılan kaynaklar bu araştırma için yeterlidir.
3. Yazılı kaynaklardan elde edilen bilgiler gerçeği yansıtmaktadır.
4. Konuyla ilgili kuramsal bilgiler gerçeği yansıtır nitelikte olacaktır.
5. Daha önce bu konuyla ilgili yapılmış yeterli çalışma bulunmamaktadır.

1.11 Tanımlar

Otantik: Gerçek olan, gerçeğe ve aslına dayanan, orijinal, mevsuk.

Geleneksel: Geleneğe dayanan, gelenekle ilgili olan ananevi.

Popüler: Halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan; herkesçe tanınan.

Folklor: Halk bilimi.

Klarnet: Üflemeli bir müzik çalgısı.

Yöresel: Belli bir yöre ile ilgili, yerel, mahalli, mevzii, lokal.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada izlenen bilimsel yaklaşım, araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, ve verilerin toplanması ile verilerin analizi bölümlerine yer verilmiştir.

2.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Türkiye’de yöresel müziklerde klarnet kullanımının incelenebilmesi için tarama modeline dayalı betimsel araştırmadır. Araştırmadaki kuramsal veriler, daha çok alan araştırması ve kaynak tarama yoluyla elde edilmiştir.

2.2 Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye sınırları içerisindeki 81 il oluşturmaktadır. Araştırmanın evren ve örnekleme örtüştüğünden örnekleme yoluna gidilmemiştir.

2.3 Verilerin Toplanması

Bu araştırmada elde edilen veriler kaynak tarama yoluyla toplanmıştır. Nitel bilgilerin toplandığı taramada, yerli ve yabancı yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır.

2.4 Verilerin Analizi

Bu araştırmadaki veriler, “Türkiye’de yöresel müziklerde klarnet kullanımı” açısından incelenerek, harita ve tablo üzerinde gösterilmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma için toplanmış verilerin yöntem bölümünde belirtilen tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen sonuçlar, araştırmanın amacına ve alt problemlerine göre ele alınmış, yorumlanmıştır.

Araştırma Kapsamındaki İller ve Klarnet Kullanımları

Bu alt bölümde, coğrafi bölgeler içindeki konumlarına göre sırayla, evrende yer alan iller ve bu illerin müzik kültürleriyle birlikte klarnet kullanımları verilecektir.

3.1 Marmara Bölgesi

3.1.1 Kırklareli:

Kırklareli, Trakya'da yer almaktadır. Hora ve karşılama oyunlarının bulunduğu Marmara bölgesindedir. Bölgede seksen civarında oyun oynandığı bilinmektedir. Hora'lar, bar ve horonlar gibi dizi biçiminde oynanan disiplinli oyunlardır. Erkek oyunları daha çok meydanlarda, kadın oyunları ise kapalı yerlerde oynanmaktadır. Ancak yöre halkının karma oyunlar oynadığı da bilinmektedir. Bölgede kullanılan çalgılar: tulum, düdük, klarnet, kaval, gayda, zurna, davul, tef, darbuka, zil, dümbelek ve nakkare biçimindedir (Demirsipahi, 1975: 203).

Kaynaklardan alınan bilgilere göre yörede klarnet, halk müziğinde ve oyunlarında kullanılan çalgılar arasındadır.

3.1.2 Edirne:

Edirne, konumu nedeniyle tarih boyunca Anadolu'dan Balkanlar'a geçiş yolu üzerinde önemli bir merkez olmuştur. Başkent olunca da Osmanlı-Türk kültürel etkinlikleri burada yoğunlaşmıştır. Göçmenlerle gelen kültürel öğelerin yöre kültürüne etkisi belirgindir. Bu etkenlere bağlı olarak yörede, Halk Edebiyatının bilinen usta örneklerine rastlanmaktadır. Edirne yöresi halk müziği ve halk oyunları, köklü bir tarihin ve kültürün izlerini taşır. Yöre, kendisini çevreleyen toprakların müzik ve oyun kültüründen etkilenmiştir. Bu nedenle kendine özgü bir renklilik gösterir. Yöre türkülerinde, oyunlarında kullanılan diğer çalgılar: davul, zurna, kaval, bağlama ailesi, gayda, tulum, darbuka, tef, davuldur.

Yöre müziklerinde klarnet yaygın olarak kullanılan bir çalgıdır. Oyunlarında genellikle çift davul, çift zurna veya çift klarnet kullanılır.

3.1.3 Tekirdağ:

Tekirdağ halk müziği Trakya bölgesi özelliklerini taşır. Çevre illerde çalınıp söylenen türküler burada da bilinir. Hora ve karşılama bölgesinde yer alan Tekirdağ'da Garip, Kerem, Kalenderi ayağında ezgiler yaygındır. Divan sazı, bağlama, cura, zurna, kaval, tulum, gayda, düdük, nakkare, davul, darbuka, zilli maşa, kullanılan diğer çalgılardır.

Yöre müziklerinde klarnet kullanımı oldukça yaygındır.

3.1.4 İstanbul:

İstanbul, yüzyıllar boyunca farklı kültürlerin merkezi olmuştur. Özellikle 1453'ten sonra kültürel, dinsel yapıları çok değişik gruplar bir arada yaşamışsa da etkileşim sınırlı kalmış, bir kültür birleşimi yaratılamamıştır. Ayrı

mahallelerde yaşayan Ermeniler, Yahudiler, Rumlar, Arnavutlar, İranlılar ve Türkler geleneklerini sürdürmüşlerdir. Müzikleri, oyunları, dansları da özelliğini bir oranda korumuştur. Nüfusunu Türkiye'nin her yöresinden gelenlerin oluşturduğu bugünkü İstanbul'da, artık her yörenin türküsü söylenip, sazı çalınmakta, oyunları oynanmaktadır.

Bu anlamda da klarnet kullanımı yaygındır.

3.1.5 Kocaeli:

Kocaeli, çeşitli yörelerden göç aldığından, halk müziği ve geleneksel oyunları özgün değildir. Bağlama, cura, tambura, Karadeniz kemençesi, zurna, dilli-dilsiz kaval, düdük, davul, tef, darbuka, zil, zilli maşa, kaşık başlıca sazlarıdır.

Yörede klarnet, halk müziğinde kullanılmaktadır.

3.1.6 Sakarya:

Bir tarım ve sanayi bölgesi olan Sakarya'da çeşitli yörelerden gelen göçlerle karmaşık bir yapı oluşmuştur. Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu, Trakya, Ege bölgeleriyle Kafkaslar'dan gelen topluluklar, kendi müzik ve oyunlarını yaşatmaya çalışmaktadır. Zeybek, Hora, Kafkas dansları bir aradadır, sazlarında da çeşitlilik vardır. Kullanılan diğer çalgılar şöyledir: zurna, kaval, armonika, kemençe, tulum, gayda, meydan sazı, çoban düdüğü, bağlama, cümbüş, keman, tef, davul, darbuka.

Kaynaklardan alınan bilgiler, yörede klarnet kullanımının varlığını göstermektedir.

3.1.7 Yalova:

1995 yılında İstanbul'a bağlı bir ilçeyken, il olan Yalova'da henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, İstanbul müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yörede klarnet kullanımı yaygındır.

3.1.8 Bilecik:

Yöre, halk müziği ve oyunlar bakımından oldukça zengindir ve müziğinde iki önemli etkenin izleri görülmektedir: birincisi yörenin konumudur. Bilecik, zeybek ve kaşık oyunu türlerinin yaygın olduğu bir yöredir. Bu nedenle türkülerinde ve oyun ezgilerinde bu türlerin etkileri seçilebilmektedir. İkinci etken ise: Rumeli göçmenlerinin bölgeye gelmesidir. Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan'dan göç ederek Bilecik'e yerleşen Türk kökenli göçmenlerin ezgi ve oyunları benimsenmiş, yöre müzik kültürüyle kaynaşmıştır. Türküler genellikle bağlama ailesi, tef, kaşık, zil, zurna, kaval, klarnet eşliğinde söylenir. Halk oyunlarında kullanılan çalgılar ise şöyledir: davul, zurna, bağlama ve kemane kullanılır.

Yörede klarnet kullanımı yaygındır.

3.1.9 Bursa:

Bursa folklorunun hemen her dalında çeşitlilik görülür. Bunda, yöreye göçlerle gelenlerin etkisi çok büyüktür. Zengin bir müzik folkloru yaşamıştır. Bölge oyunlarına eşlik eden sazlar dört grupta toplanır. Nefesle çalınanlar (kaval, zurna, klarnet), yayla çalınanlar(keman, kemane), mızrapla çalınanlar (bağlama, cura, üç telli yaprak divan, cümbüş), el ya da çanakla birbirine

vurularak çalınanlar(davul, kudüm, darbuka, bakır, kaşık, zil ve zilli maşa). Oyunlara eşlik eden çalgı grupları yörelere göre farklılıklar gösterir. Keles ve Harmancık'ta davul, zurna, kudüm, bakır, kaşıktan oluşan çalgılar kullanılır. Orhaneli ve çevresinde ise klarnet, keman, cümbüş, kudüm ve darbukadan oluşan çalgı grubu oyunlara eşlik eder. Halk müziği araçları: keman, kemane, zurna, kavallar, düdük, bağlama, cura, davul, tef, zil ve kaşıktır.

Yörede klarnet kullanımı yaygındır.

3.1.10 Balıkesir:

İlin doğal konumuna ve özelliklerine göre değişik biçimler, tavırlar görülür. İlin kuzey ve batı yönlerinde Trakya müziğinin etkisi görülmekte, güneyinde ise Ege'nin zeybeklerini andıran ağır; dokuz zamanlı ezgilere rastlanmaktadır. Sazlı sözlü sohbet geleneği vardır ve halen yaşatılmaktadır. Sohbetlerde kullanılan çalgılar: ut, keman, saz, cura, tef, düdük, darbuka, kemençe olarak sıralanabilir. Türkülerinde, sözlü oyun havalarında, düğün gecelerinde kullanılan halk sazları ise sohbetlerde kullanılanlardan farklıdır: davul, zurna, bağlama ailesinin tümü, dilli kaval, klarnet, keman, tef, darbuka.

Yörede, klarnet yaygın olarak kullanılmaktadır. Halk oyunlarında çoğunlukla davul-klarnet kullanılır.

3.1.11 Çanakkale:

Çanakkale yöresi, elverişli coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca birçok uygarlığa sahne olmuştur. Bu da müziğini ve geleneksel oyunlarını etkilemiş, Batı Anadolu ezgileriyle, Trakya-Rumeli ezgilerinin etkisinde kalması sonucunu doğurmuştur. Bu özellik, türkülerinde ve oyun müziklerinde kendisini gösterir. Zeybeklerle karşılamalar iç içe geçmiş gibidir. Bölgede halk

sazlarının kullanımı olarak: zurna, dilli-dilsiz kaval, tef, zil, kaşık yaygındır, yaylı çalgı pek kullanılmaz.

Yöre müziklerinde klarnet kullanılmaktadır. Halk oyunlarında yaygın olarak davul-zurna, davul-klarnet çalınır.

Tablo 3.1 Marmara Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı

İL	Kullanılıyor	Kullanılmıyor
Kırklareli	✓	-
Edirne	✓	-
Tekirdağ	✓	-
İstanbul	✓	-
Kocaeli	✓	-
Sakarya	✓	-
Yalova	✓	-
Bilecik	✓	-
Bursa	✓	-
Balıkesir	✓	-
Çanakkale	✓	-

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi Ege Bölgesi illerinin hepsinde klarnet kullanımı vardır. Avrupa’da ve Balkanlarda sıklıkla kullanılan klarnet, bu bölgeden Anadolu’ya yayılmıştır.

3.2 Ege Bölgesi

3.2.1 İzmir:

İzmir, çeşitli uygarlıkların, çeşitli toplulukların barındığı bir yöre olarak, halk müziği ve geleneksel oyunlar yönünden çok renklidir. Zeybek bölgesi içine giren İzmir'in oyunlarında çevre illerin, özellikle Aydın'ın etkisi görülür. İl merkezinde sanat müziği ön plandadır. Halk müziğine eğiliş, araştırmalar, uygulamalar Cumhuriyet Dönemi'nde başlamıştır. Halk müziğinde, türkülerine ve oyunlarına kapalı yerlerde; bağlama eşlik eder. Açık alanlarda kullanılan çalgılar ise: davul, darbuka, tef, zurna, kaval ve klarnettir.

Yöre müziklerinde sıklıkla klarnet kullanılır. Halk oyunları genellikle davul-zurna ya da davul-klarnet şeklinde oynanır. Çift zurna (çift klarnet) kullanılır.

3.2.2 Aydın:

Aydın denilince akla efeler diyarı, efelere ait zeybek müziği ve oyunları gelir. Zeybek türkülerinin yanı sıra yöreye malolmuş başka türküler de mevcuttur. Bütün türküler ve oyun havaları birbirleriyle bağlantılıdır ve Türk Halk Müziğinin içerisine girmektedir. Yörede kullanılan çalgılar şöyledir: davul, zurna, kaval, sipsi, düdük, kabak kemane, keman, tef, darbuka.

Bütün zeybek türkülerinde olduğu gibi, bir zeybekler diyarı olan Aydın müzik kültüründe de klarnetin önemi büyüktür, halk müziğinde ve oyunlarında yoğun olarak kullanılır.

3.2.3 Muğla:

Muğla ve yöresinde zengin bir müzik ve oyun folkloru vardır. Zeybek bölgesinde yer alan ilde daha çok zeybek havaları yaygındır. Yöre oyunları ile çevre illerin oyunları arasında benzerlikler vardır. Divan sazı, bağlama, cura, sipsi, dilli-dilsiz kaval, zurna, kabak kemane, tırnak kemanesi, davul, tef, darbuka, kaşık, zil en yaygın sazlardır.

Diğer zeybek bölgelerine kıyasla yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.2.4 Denizli:

Denizli halk müziği ve halk oyunlarında yöre konumunun, komşu iller müzik ve oyunlarının izleri görülmektedir. Bir yandan ağır zeybek havalarının izlerinde kalmış, öbür yandan da teke yöresinin canlı, devinimli, oyun ve müziklerinden etkilenmiştir. Halk müziği araçları: bağlama ailesi, kabak kemane, zurna, sipsi, düdük, dilli-dilsiz kaval, zil, leğen, kaşık, tef, davuldur.

Klarnet kullanımı yaygındır. Halk oyunları davul-zurna, davul-klarnet, saz, darbuka eşliğinde oynanır.

3.2.5 Uşak:

Uşak'ın köklü bir müzik kültürü vardır. Kütahya'nın ilçesi iken, derleme gezilerinde bu ille birlikte değerlendirilmiştir. Kent, zeybek bölgesindedir, sözlü ve sözsüz oyun havaları çok çeşitlidir. Kullanılan diğer çalgılar şöyledir: bağlama, cura, tambura, kemane, zurna, dilli-dilsiz kaval, düdük, davul, darbuka, tef, zil ve kaşık.

Halk müziğinde ve oyunlarında klarnet kullanımı vardır.

3.2.6 Manisa:

Manisa ili, halk müziği ve oyunları bakımından çok zengindir. Yörede geleneksel törenlerin, adetlerin bir parçası olan müzik, günlük yaşantıyla iç içedir. Zeybek bölgesinde yer alır. Rumeli göçmenlerinin etkisi de kimi ezgilerinde belirgindir. Manisa halk müziğinde bağlama, tambura, cura, kabak kemane, zurna, kaval, sipsi, tef, davul, darbuka, zil, zilli maşa ve kaşık kullanılır. Oyunlar genellikle davul-zurna eşliğinde oynanır.

İncelenen kaynaklarda yörede, klarnet kullanımına rastlanmamıştır.

3.2.7 Kütahya:

Kütahya, folklorik özellikleri bakımından tarihi ve kültürel mirasına paralel bir zenginliğe sahiptir. İl halk oyunları, zeybek grubuna girmektedir. Eskiden beri yöreye özgü eğlencelerde yaşatılan oyunlar, günümüzde de canlılığını korumaktadır. İl, halk müziğinin belli başlı merkezlerinden birdir. Bağlama, cura, tambura, zurna, kaval, düdük, davul, darbuka, tef, kaşık, çifte nağara, halk müziği çalgılarıdır.

Yörede klarnet kullanımı vardır. Halk oyunlarında, bağlama, darbuka, davul-zurna ve klarnet kullanılır.

3.2.8 Afyonkarahisar:

Afyon, Kütahya, Eskişehir, Konya, Isparta, Burdur, Denizli ve Uşak illeriyle çevrilidir. Bu bakımdan bir yönüyle Zeybek ve Kaşıklı zeybek; bir yönüyle de teke oyunları bölgesinde bulunmaktadır. Karma oyunların bulunduğu bu yörede daha çok kırık ya da Kaşıklı Zeybek oyunları yer almaktadır. Genellikle erkekler tarafından oynanan teke yöresi nitelikli

oyunların ağır bastığı görülmektedir. Afyon'da oynanan oyunların çoğu türkölüdür. 9 vuruşlu usüllerin en yaygın olduğu illerimizdendir. Ayrıca 2- 4- 7 zamanlı türkölere de rastlanır. Türkölünün pek çoğu aynı zamanda oyun havalarıdır. Afyon ili ve yöresi folkloru, müzik ve oyun açısından hayli zengin bir yöredir.

İncelenen kaynaklardan alınan bilgilere göre klarnet (gırnata), yörede halk müziğinde ve halk oyunlarında kullanılmaktadır. Yörede kullanılan diğer çalgılar ise şöyledir: bağlama, tef, zurna, zil, düdük, sipsi, ney, kemençe, ut, cümbüş, tambur, saz, cura, kanun, davul, kaşık, darbuka.

Tablo 3.2 Ege Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı

İL	Kullanılıyor	Kullanılmıyor
İzmir	✓	-
Aydın	✓	-
Muğla	-	✓
Denizli	✓	-
Uşak	✓	-
Manisa	-	✓
Kütahya	✓	-
Afyonkarahisar	✓	-

Tablo 3.2'de görüldüğü gibi Ege Bölgesi illerinin çoğunluğunda klarnet kullanımı vardır. Zeybek yöresine giren bölgede İzmir, Aydın, Denizli, Uşak, Kütahya ve Afyonkarahisar illerinde klarnet kullanılmaktadır. Ege Bölgesi'nin çoğunluğunda kullanılmasına karşın Muğla ve Manisa illerinde klarnet kullanımı yoktur.

3.3 Akdeniz Bölgesi

3.3.1 Isparta:

Akdeniz bölgesinin halk müziği, bir bütünlük göstermektedir. Bu sebeple, ilde zengin bir halk müziği varlığı oluşmuştur. İlin Akdeniz, İç Anadolu, Ege bölgeleriyle ortak ezgileri bulunmaktadır. Kafkasya, Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'dan yöreye yerleştirilen Türk göçmenler, bölgenin halk müziğine, halk oyunlarına katkılarda bulunmuşlardır. Kullanılan sazlar divan, cura bağlama, tambura, kabak kemane, kemane, sipsi, dilli ve dilsiz kaval, zurna, davul, darbuka, tef (zilli, zilsiz), leğen, şişe, bardak, kaşıktır.

Teke ve zeybek yöresine giren ilde klarnet kullanımı yaygındır. İnce saz takımında klarnet de yer alır. Bu çalgılara kemik düdük ve çifte (çifte kaval) de eklenebilir. Düğünlerde imkanı olanlar ud, cümbüş, klarnet, tef, darbuka ve zilden oluşan çalgıcı takımını tutarlar.

3.3.2 Burdur:

Efelerin harman olduğu yer olarak bilinen Burdur'da en ağırından en hızlısına zeybek türleri, oyun havaları ve oyunlar vardır. Burdur halk müziğinde Ege Bölgesi özellikleri ağır basmaktadır. Teke havaları yörede özgün bir alan oluşturmaktadır. Oyunların çoğu türkölüdür. Bu bakımdan çalgı grubuna daima bir türkücü (solist) de katılmaktadır. Halk müziğinde bağlama, cura, sipsi, kaval, düdük, kabak saz ve kabak kemane kullanılır. Kentte türküler ve oyun havaları genellikle bağlamayla çalınır. Tef, darbuka, zilli maşa, şişe gibi ritim sazları da eşlik eder. Ayrıca düğünlerde davul-zurna, keman, ud, cümbüş, saksafon ile folklor havaları çalındığı da olur.

İncelenen kaynaklarda, yöre halk müziğinde ve oyunlarında klarnet kullanımına rastlanmıştır.

3.3.3 Antalya:

Antalya yöresi halk müziği ve dansları, komşu illeri Burdur, Isparta, Muğla ve İçel (Mersin) yörelerinde söylenen ve oynanan türkü ve oyunlarla büyük benzerlik gösterir. Özellikle yörüklerin ilkbaharda sahillerden yüksek yaylalara göçü ve sonbahar aylarında tekrar sahil ovalarına kışlamak üzere dönmeleri, bu yörenin türkülerine ve oyunlarına komşu yörelerden yeni birtakım oyunlar ve ritimler getirmiştir. Antalya’da kullanılan diğer çalgılar ise şöyledir: kaval, davul, zurna, sipsi, kabak kemane, keman, cümbüş, ut, zil, tef, darbuka, saz, bağlama.

Kaynaklardan elde edilen bilgilere göre yörede klarnet (gırnata), halk müziklerinde kullanılmaktadır.

3.3.4 Mersin:

Güney Akdeniz’de bulunan Mersin, kaşık oyunları bölgesinde yer almaktadır. Hemen hemen bütün oyunları kaşıkla oynanmaktadır. Bölgede otuz, kırk sene önce yapılan araştırmalarda olmamasına rağmen son zamanlarda oyunlarında karşılamalara da rastlanmaktadır. Oyunları genellikle davul-zurna eşliğinde oynanmaktadır. Halk müziğinde ve oyunlarında kullanılan diğer çalgılar ise şöyledir: kaval, bağlama, kemane, keman, ut, kanun, darbuka, tef.

Yörede halk oyunlarında klarnet, yaygın olarak kullanılmaktadır.

3.3.5 Adana:

Adana merkezinde göçlerden dolayı kozmopolit bir kültür oluşmuştur. Bu nedenle yöre türkülerinin merkezi haline gelmiştir. Halay, köçekçe gibi

oyunlar; kırık hava ve bozlak türü uzun havaları; kerem ve hicaz dizilerinden türküler bulunur. 4/4, 10/8, 2/4'lük usüllerde türküler ve oyun havaları vardır. Halk müziği ve halk oyunları açısından hareketli bir yöremizdir. Bölgede kullanılan diğer çalgılar şöyledir: davul, zurna, kaval, eğit, tef, darbuka, daire, düdük, darbuka.

Kaynaklardan elde edilen bilgilere göre yörede klarnet, halk oyunlarında kullanılmaktadır.

3.3.6 Hatay:

Türkiye'nin en güneydeki ili olan Hatay, çok kültürlü yapısını tarih boyunca korumuş illerimizden birisidir. Çukurova Bozlaklarının etkilerini taşıyan Hatay (Antakya) türkülerinin diğer yörelerden farklı bir yapısı vardır. Türk Sanat Müziği karakteri taşıyan ve bu müziğin makam sisteminden büyük ölçüde etkilenen Hatay türkülerine eşlik eden çalgılar; davul, zurna, düdük, bağlama, tef, darbuka ve zamirdir. Halk oyunları açısından halay bölgesinde yer alan ilde davul-zurna başlıca oyun sazlarıdır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.3.7 Osmaniye:

1996 yılında Adana'ya bağlı bir ilçeyken, il olan Osmaniye'de henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Adana müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yöre halk oyunlarında klarnet kullanılmaktadır.

3.3.8 Kahramanmaraş:

Yöre müziği ve oyunları değişik özellikler gösterir. İlin güneyi Gaziantep, Adana; kuzeyi Doğu Anadolu'nun etkisindedir. İncelemeler, değişik tavrda bir müzik ve oyun folklorunun varlığını göstermiştir. Çalgılar arasından bağlama, çöğür, tambura, cura, zurna, kaval, düdük, kemane, davul, tef, kaşık, zil ve zilli maşa yaygındır. Halay bölgesindedir ve davul-zurna kullanılır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

Tablo 3.3 Akdeniz Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı

İL	Kullanılıyor	Kullanılmıyor
Isparta	✓	-
Burdur	✓	-
Antalya	✓	-
Mersin	✓	-
Adana	✓	-
Hatay	-	✓
Osmaniye	✓	-
Kahramanmaraş	-	✓

Tablo 3.3'de görüldüğü gibi Akdeniz Bölgesi illerinin çoğunluğunda klarnet kullanımı vardır. Teke ve Karşılama yöresine giren bölgede Isparta, Burdur, Antalya, Mersin, Adana ve Osmaniye illerinde klarnet kullanılmaktadır.

Akdeniz Bölgesi'nin çoğunluğunda kullanılmasına karşın Hatay ve Kahramanmaraş illerinde klarnet kullanımı yoktur.

3.4 İç Anadolu Bölgesi

3.4.1 Sivas:

Sivas, Orta Anadolu ve Doğu Anadolu bölgeleri arasında geçiş yeri durumundadır. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda, kültür, yönetim ve ticaret merkezi olmuş, yörede dış etkilere uzak, özgün bir kültür bütünlüğüne ulaşılmıştır. Baskılı düzen, kapalı ekonomiye bağlı yaşam biçimi de geleneksel yapının büyük ölçüde korunmasına sebep olmuştur. Tüm bu etkenlere bağlı olarak Sivas'ın, halk müziği ve geleneksel oyunlar yönünden çok zengin bir birikimi vardır.

Yörede klarnet kullanımı yaygındır. Halk müziğine eşlik eden diğer sazlar ise şöyledir: divan, bağlama, tambura, cura, çöğür, zurna, dilli-dilsiz kaval, çığırta, kemane, davul, tef, kaşık, zil, zilli maşa.

3.4.2 Yozgat:

Yöre yaşama ve üretme biçimi, dinsel inançlar, doğa koşulları vb. öğelerin etkisiyle Yozgat'ın zengin bir müzik ve oyun dağarcığı vardır. Halay ve tek oyunların yaygınlığı yanında, kimi yörelerde semahlar da oynanır. Kış gecelerinde düzenlenen muhabbetlerin, sıra gecelerinin baş ögesi müziktir.. Bağlama ailesi, tambura, cura, kemane, düdük, zurna, dilli-dilsiz kaval, davul, tef, kaşık, zil yaygın olarak kullanılan sazlardır. Özellikle bağlamada, Yozgat'a özgü bir çalış tavrı vardır.

İncelenen kaynaklarda, yörede klarnet kullanımına rastlanmamıştır.

3.4.3 Kayseri:

Kayseri, Anadolu'ya gelen ilk Türk boylarının ve Birinci Dünya Savaşı sonunda Anadolu'ya göçenlerin ilk yerleşim merkezi olmuştur. Bu nedenle halk müziği ve oyunlar yer yer değişir. Halk müziği kültürü, yörede tüm canlılığı ve renkliliğiyle sürmektedir. Yörede bağlama çalma geleneği yaygındır. Kemane, dilli-dilsiz kaval, düdük, davul, tef, zil, zilli maşa, kaşık oldukça yaygındır.

İncelenen kaynaklarda, yörede halk müziğinde ve oyunlarında klarnet kullanımına rastlanmıştır. Oyunları yaygın olarak davul-zurna, davul-klarnet, kadın toplantılarında ise tef ve sözlü olarak oynanır.

3.4.4 Niğde:

Niğde halk müziğinde, geleneksel oyunlarında Orta Anadolu özellikleri görülür. Bozlaklar ve kaşık oyunlarında çevre illerle benzerliklere rastlanır. Halaylar da yaygındır. Zengin bir müzik geleneği ve kültürü vardır. Konya, Nevşehir, Kayseri'de oynanan oyunlara, bazı değişikliklerle bu yörede de rastlanır. Kaşıklı oyunlara bağlama, cura; kadınlar arası toplantılara ise tef eşlik eder. Bağlama, cura, zurna, dilli-dilsiz kaval, keman (diz üstünde çalınır), davul, tef, zil, zilli maşa ve kaşık en yaygın sazlardır. Halaylar davul-zurna eşliğinde oynanır.

Kaynaklarda, yörede klarnet kullanımına rastlanmamıştır.

3.4.5 Karaman:

1989 yılında Konya'ya bağlı bir ilçeyken, il olan Karaman'da henüz özgün bir müzik kültürü oluşmadığından ilde, Konya müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yörede klarnet yaygın bir biçimde kullanılmaktadır.

3.4.6 Konya:

Konya halk müziği ve geleneksel oyunları, çevre illerle benzerlikler gösterir. Müzik, yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Bağlamada Konya tavrı farklı özellikler gösterir. Oyunlarında da birçok yörede kullanılan davul-zurnanın yerine, bağlama, cura, on iki telli saz eşlik eder.

Yörede klarnet, halk müziğinde yaygın olarak kullanılır. Bölgede kullanılan diğer çalgılar ise; meydan sazı, bağlama, ud, keman, kanun, cura, zurna, kaval, kız neyi, davul, kaşık, tef, zil, darbuka, zilli maşa, çarparadır.

3.4.7 Aksaray:

1989 yılında Niğde'ye bağlı bir ilçeyken, il olan Aksaray'da henüz özgün bir müzik kültürü oluşmadığından ilde, Niğde müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.4.8 Nevşehir:

Yöre halk müziği ve geleneksel oyunlarında, çevre illerin müzik ve oyunları ile etkileşimler görülür. Başka bölgelerden gelen topluluklar da kendi müzik ve oyunlarını getirmiştir. Özellikle Hacıbektaş ilçesinde Bektaşî nefesleri ve samahları yaygındır. Halk müziği Orta Anadolu tavrının özelliklerini taşır. Kökü çok eskilere dayanan bir müzik geleneği vardır. Toplantılarda bağlamayla peşrev çalınır, arkasından tef, kaşık, zil, zilli maşa da

eklenerek oyunlara geçilir. Divan, bağlama, cura, zurna, dilli-dilsiz kaval, keman (diz üstünde çalınır) kullanılır.

Yörede klarnet kullanımı vardır. Halk oyunlarında davul-zurna ya da davul-klarnet eşlik çalgılarıdır.

3.4.9 Kırşehir:

Kırşehir, halk müziği ve geleneksel oyunlar yönünden zengin illerdendir. Yöre ezgileri Ankara ve Orta Anadolu'nun müzik tavırlarıyla benzerlik gösterir. İl, halk oyunları yönünden kaşık ve oturak oyunları bölgesidir. Kaşık-zil havalarıyla, halay havaları bir aradadır.

Yörede halk oyunlarında klarnet kullanılmaktadır. Divan, bağlama, tambura, cura, kemane, zurna, klarnet, dilli-dilsiz kaval, davul, tef, kaşık, zil, zilli maşa yaygın halk müziği sazlarıdır. Oyunları ise davul-zurna, davul-klarnet, kaşık vb. sazlar eşliğinde oynanır.

3.4.10 Kırıkkale:

1989 yılında Ankara'ya bağlı bir ilçeyken, il olan Kırıkkale'de henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Ankara müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yörede klarnet kullanılmaktadır.

3.4.11 Çankırı:

Çankırı, müziği ve geleneksel oyunları ile oldukça zengin bir yöremizdir. Türküleri bir bölümü, yöreye özgü geleneklerden kaynaklanmıştır. Halay-zeybek, zil ve kaşık oyunları ile; müzik eşliğinde oynanan cirit, yapılan güreş iç içe geçmiş gibidir. Yöre halk müziğinin ezgi yapısı çok renklidir. Ankara, Kastamonu tavırlarının da etkisi görülür.

Yörede müziklerinde klarnet kullanımı vardır. Sohbetlerinde, türkülerinde; bağlama türleri, zurna, dilli-dilsiz kaval, çoban düdükleri, keman, davul, zilli-zilsiz tef, zilli maşa, kaşık, fincan, klarnet yaygın olarak kullanılır.

3.4.12 Ankara:

Ankara halk oyunlarında kadınlar ve kızlar yer almamıştır. Kadınlar düğünlerde, şerbetlerde, kına gecelerinde ve kendi aralarında düzenledikleri eğlencelerde kendilerine özgü güldürücü, eğlendirici oyunlar tertip etmektedirler. Ankara halk oyunları, “zeybekler” ve “düz oyunlar” olarak iki kısımda incelenir. Cümbüşlerde ve diğer toplantılarda eskiden beri kullanılan çalgı bağlamadır. Bozlak yöresi olarak bilinir ayrıca önemli bir zeybek yöresidir.

İlçelerinde bile müzik ve oyun havaları değişkenlik gösteren Ankara’da klarnet kullanılmamaktadır. Yörede kullanılan diğer çalgılar ise şöyledir: davul, zurna, dilli-dilsiz kaval, tef, kaşık, darbuka, zil, düdük, bağlama, cura, meydan sazı.

3.4.13 Eskişehir:

Eskişehir'in önemli bir yol kavşağı olması ve göçler, yörenin halk müziği ve oyunlarını etkilemiştir. Rumeli ve Kırım'dan gelenler kendi oyunlarını ve ezgilerini getirmişlerdir. Bunlar, yerli halkın geleneksel oyunları ve ezgileriyle karışmış, Eskişehir'e özgü halk ve oyunları oluşmuştur.

İlgili kaynaklardan alınan bilgilere göre klarnet, yörede halk müziğinde kullanılmaktadır. Yörede kullanılan diğer çalgılar ise şöyledir: bağlama, zurna, dilli-dilsiz kavallar, kabak kemane, davul, tef, darbuka, zil, kaşık, zilli maşa, zilli tef, cura, divan sazı, meydan sazı, akordeon, mızıka.

Tablo 3.4 İç Anadolu Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı

İL	Kullanılıyor	Kullanılmıyor
Sivas	✓	-
Yozgat	-	✓
Kayseri	✓	-
Niğde	-	✓
Karaman	✓	-
Konya	✓	-
Aksaray	-	✓
Nevşehir	✓	-
Kırşehir	✓	-
Kırıkkale	✓	-
Çankırı	✓	-
Ankara	✓	-
Eskişehir	✓	-

Tablo 3.4’de görüldüğü gibi İç Anadolu Bölgesi illerinin çoğunluğunda klarnet kullanımı vardır. Halay ve Karşılama yöresine giren bölgede Sivas, Kayseri, Karaman, Konya, Nevşehir, Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Ankara ve Eskişehir illerinde klarnet kullanılmaktadır. İç Anadolu Bölgesi’nin çoğunluğunda kullanılmasına karşın Yozgat, Niğde, Aksaray illerinde klarnet kullanımı yoktur.

3.5 Karadeniz Bölgesi

3.5.1 Bolu:

Karadeniz Bölgesi’nin Batı Karadeniz bölümünde yer alan Bolu’nun, İstanbul ve Ankara’yı birbirine bağlayan karayolu üzerinde bulunuşu sosyo-ekonomik ve kültürel yapısını olumlu yönde etkilemiştir. Yöre oyunlarını kadınlar ve erkekler ayrı mekanlarda oynamaktadır ve yörede türkü adları aynı zamanda oyunların da adlarıdır. Kadın oyunlarının hemen hepsi türkü eşliğinde oynanır ve genellikle türküyeye tef çalan kadın eşlik eder. İlde köçek geleneği günümüzde de devam etmektedir. Halk oyunlarına ve türkülerine bağlama, garmon, zurna, kaval, düdük, keman, kemane, darbuka, davul, tef eşlik eder.

Yörede klarnet, halk müziğinde ve oyunlarında kullanılmaktadır.

3.5.2 Düzce:

1999 yılında Bolu’ya bağlı bir ilçeyken, il olan Düzce’de henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Bolu müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yöre halk müziğinde ve oyunlarında klarnet kullanılmaktadır.

3.5.3 Zonguldak:

Anadolu'nun çeşitli yörelerinden göç alan Zonguldak'ın karmaşık bir yapısı vardır. Ayrı gelenek ve görenekte kişilerin ortak bir folklor oluşturmaları, uzun bir zaman gerektirdiğinden il merkezinin halk müziği ve oyun dağarcığı zengin değildir. Ancak ilçe ve köylerinde müzik ve oyun folkloru canlılığını korumaktadır. Yöre davul ve köçek oyunları yönünden zengindir. Kaşık, zeybek ve zil oyun türleri de görülür. Saz, zurna, kaval, kemençe, davul, darbuka, kaşık, zil, tef, halk müziği ve oyunlarında kullandıkları çalgılardır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.5.4 Karabük:

1995 yılında Zonguldak'a bağlı bir ilçeyken, il olan Karabük'de henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Zonguldak müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.5.5 Bartın:

1991 yılında Bolu'ya bağlı bir ilçeyken, il olan Bartın'da henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Bolu müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yöre halk müziği ve oyunlarında klarnet kullanılmaktadır.

3.5.6 Kastamonu:

Kastamonu iline göç olmadığından halk müziği ve geleneksel oyunlar yöre özelliklerini yansıtır. Oyunlar zeybek türündendir. Köklü bir müzik kültürü olan Kastamonu, uzun havaların kuzeydeki son durağıdır. Kullanılan çalgılar şöyle sıralanabilir: davul, zurna, saz, bağlama, cura, tambura, kemane, kemençe, dilli büyük kavallar, düdük, davul, tef, zil ve kaşık.

İncelenen kaynaklarda yörede klarnet kullanımına rastlanmamıştır.

3.5.7 Sinop:

Durağan yapı nedeniyle geleneksel öğelerin bir ölçüde korunabildiği Sinop, karşılama ve horon bölgesindedir. Yöre müziğinde Karadeniz Bölgesi'nden çok, İç Anadolu'nun etkisi belirgindir. Bu yüzden zeybek türü havalara ve türkülere rastlanmaktadır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur, kullanılan sazlar ise şöyledir: bağlama ailesinin tüm sazları, kemençe, kemane, zurna, dilli-dilsiz kaval, tulum, davul, tef, kaşık, zil, zilli maşa.

3.5.8 Çorum:

Çorum yöresinde halk müziği ve geleneksel oyunlar, Orta Anadolu Bölgesi'nin özelliklerini belirgin biçimde yansıtır. Yörede bağlama kültürü yaygın ve köklüdür. Halk müziklerinde bağlama çeşitlerinden hepsi, zurna, keman, ud, davul, dilli-dilsiz çoban kavalları, kemençe, tef, zil, kaşık kullanılır. Halk oyunlarında ise yaygın çalgılar davul-zurnadır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.5.9 Amasya:

Amasya il merkezinde sanat müziği çalışmalarının yanında halk müziği daha sönük kalmaktadır. İlçe ve köylerde ise halk müziği yaygındır, özellikle Merzifon ilçesi halk müziğinden beslenir. Alevi kültürü daha ağır basmaktadır, bu yüzden “samah” ya da “sema” denilen dini nitelikte birçok oyun ve türküler bulunmaktadır. Yalnız özel günlerde çalma-söyleme geleneği vardır.

İncelenen kaynaklardan alınan bilgilere göre yörede klarnet (gırnata) halk müziğinde kullanılmaktadır. Amasya ilinde kullanılan diğer çalgılar ise şöyledir: davul, zurna, kaval, bağlama, tef, kopuz, keman, ut, cümbüş, darbuka, kaşık, cura bağlama, divan sazı, meydan sazı.

3.5.10 Samsun:

Samsun’un karmaşık bir nüfus yapısı vardır. Yerli halk yanında, değişimle Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya’dan gelen göçmenler; Anadolu’nun çeşitli illerinden gelip yöreye yerleşenler; zengin bir folklor birikimi oluşturmuştur. Halk müziğinde ve oyunlarında Karadeniz yöresinin, Orta Anadolu’nun etkisi belirgindir. Bağlama, saz, tulum, zurna, kemençe, armonika, davul, darbuka yaygın yörede yaygın olarak kullanılan sazlardır.

Samsun’da klarnet kullanımı yoktur.

3.5.11 Tokat:

Orta Karadeniz’le İç Anadolu bölgeleri arasında bulunan Tokat, müzik ve halk oyunları bakımından çok renkli ve zengin illerdendir. Halay bölgesinde yer alan ilde karşılama ve semahlara da rastlanır. Tokat halk müziğinde komşu illerin müziğiyle benzerlikler görülür.

Yörede halk müziğinde, klarnet kullanımı vardır. Bağlama ailesi, zurna, kaval, düdük, kemane, kemençe, davul, darbuka, kaşık, zil, zilli maşa kullanılan diğer sazlardır.

3.5.12 Ordu:

Ordu’da, Karadeniz Bölgesi halk müziği ve geleneksel oyunlarının kimi özellikleri görülür. Ancak dağlık yörelerde Orta Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi’yle büyük benzerliklere rastlanır. Bu nitelikleriyle il, Giresun’la benzeşir. Horon ve karşılama bölgesidir. Horonlar genellikle erkekler tarafından oynanır fakat kadınlar arasındaki toplantılarda, kına gecelerinde kadınların oynadığı horonlara da rastlanır. Erkek oyunları davul-zurna ya da kemençe eşliğinde, kadın oyunlarıysa tef eşliğinde oynanır.

Kaynaklardan alınan bilgilere göre klarnet yöre halk oyunlarında, kullanılmaktadır. Bağlama, tambura, cura, kemençe, dilli-dilsiz kaval, dilli-dilsiz düdük, klarnet, zurna, davul, tef, kaşık, zil başlıca sazlardır. Seyrek de olsa dağlık bölgelerde halaya rastlanır. Ayrıca Ordu’da sol klarnet (gırnata) yapım ustası vardır.

3.5.13 Giresun:

Karadeniz Bölgesi Halk Oyunları bazı ayrıntı farklılıkları dışında genelde birbirine benzerler. Bölge halkı kıyısında yaşadığı deniz gibi hareketli ve coşkundur. Oyun ve türküleri de kendilerine uygundur. Giresun oyunları içinde en önemlisi “Giresun Karşılması” ve “horon” dur. Horonu erkekler, bölgenin meşhur çalgısı kemençe veya davul-zurna eşliğinde oynarlar. Giresun türküler yönünden de zengin bir ildir.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.5.14 Gümüşhane:

Doğu Anadolu ile Karadeniz Bölgesi arasında, Çin-Trabzon tarihi İpek Yolu güzergahı üzerinde, tarihi ve doğal güzellikleri içinde barındıran bir il olan Gümüşhane’de zengin bir müzik kültürü vardır.

Folklorik bölgelerden, “bar” bölgesinin içinde bulunan ilde, klarnet kullanımı vardır. Halk müziklerinde ve oyunlarında kullanılan diğer çalgılar ise şöyledir: zurna, mey, kaval, tulum, cura, kemençe, bağlama, tef, davul.

3.5.15 Bayburt:

1989 yılında Gümüşhane’ye bağlı bir ilçeyken, il olan Bayburt’ta henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Gümüşhane müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yöre müziklerinde klarnet kullanılmaktadır.

3.5.16 Trabzon:

Trabzon Doğu Karadeniz illerinin en kalabalık ve en hareketli olanıdır. Halk oyunları bakımından Horon yöresindedir. Yörede küçük farklılıklar taşıyan pek çok oyundan en yaygın olanı "horon" dur. Yörede kız ve erkekler horonları bir arada oynadıkları gibi ayrı gruplar halinde de sürdürebilirler. Erkeklerin oynamadığı bazı kız horonları da vardır. Doğu Karadeniz yöresindeki oyunların özgün çalgısı kemençedir. Ancak horonlar açık yerlerde ve köy meydanlarında cura, davul ve zurna ile oynanmaktadır. Bağlama, zurna, dilli kaval, tef, fincan, güğüm de çalınan sazlar arasındadır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.5.17 Rize:

İl halk müziği ve geleneksel oyunları, Doğu Karadeniz yöresinin tipik özelliklerini de taşır. Trabzon ile bu açıdan büyük benzerlikler gösterir. Horon yöresinde yer alan bu ilde, hem ezgiler hem de oyunlar bu isimle anılır. Rize halk müziğinin ezgi yapısı ve kullanılan sazları, iç kesimle kıyı kesimlerinde farklıdır. Yörede en yaygın olarak kullanılan saz Karadeniz kemençesidir. Tulum, zurna, kaval, davul kullanılır, Diğer vurmali sazlar yoktur. Horonlara genellikle kemençe eşlik eder. İç bölgelerde davul-zurna eşliğinde de oynanır. İlin doğusuna gidildikçe tulum yaygınlaşmaktadır. Kadınların kendi aralarında oynadıkları horonlarda tef, darbuka, fincan çalınır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.5.18 Artvin:

Yöre türkülerinin en önemli özelliği hem tek tek söylenebilmesi hem de oyun havası olabilmesidir. Diğer kültür öğelerinde olduğu gibi yörede yaşamış olan Türk, Gürcü, Ermeni, Çerkez, Laz topluluklarının müzik kültürleri birleşerek bir birleşik kültür ortaya çıkmıştır. Artvin, halk oyunları ile ilgili olarak bir yandan Kuzeydoğu bölgemizdeki barlarla, diğer yandan Doğu Karadeniz bölgesindeki horonlarla ilişkilidir. “Atabarı” yörenin simgesi haline gelmiş bir düğün türküsüdür.

Yöredeki oyunlarda, meydanlarda ve kapalı mekanlarda klarnet (gırnata) kullanımına rastlanmıştır. Artvin’de kullanılan diğer çalgılar ise şöyledir: tulum, davul, zurna, akordeon, armonika, mey, kaval, çoban düdüğü, bağlama, tef, düdük, gayda, kemençe, ıklığ, zurna, mızıka.

Tablo 3.5 Karadeniz Bölgesi İllerinde Klarnet Kullanımı

İL	Kullanılıyor	Kullanılmıyor
Bolu	✓	-
Düzce	✓	-
Zonguldak	-	✓
Karabük	-	✓
Bartın	✓	-
Kastamonu	-	✓
Sinop	-	✓
Çorum	-	✓
Amasya	✓	-
Samsun	-	✓
Tokat	✓	-
Ordu	-	✓
Giresun	-	✓
Gümüşhane	✓	-
Bayburt	✓	-
Trabzon	-	✓
Rize	-	✓
Artvin	✓	-

Tablo 3.5’de görüldüğü gibi Karadeniz Bölgesi illerinin çoğunluğunda klarnet kullanımı yoktur. Horon ve Karşılama yörelerine giren bölgede Bolu, Düzce, Bartın, Amasya, Tokat, Gümüşhane ve Bayburt illerinde klarnet kullanılmaktadır. Karadeniz Bölgesi’nde kullanılmasına karşın Zonguldak, Karabük, Kastamonu, Sinop, Çorum, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon ve Rize illerinde klarnet kullanımı yoktur.

3.6 Doğu Anadolu Bölgesi

3.6.1 Ardahan:

1992 yılında Kars'a bağlı bir ilçeyken, il olan Ardahan'da henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Kars müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yöre müziklerinde klarnet kullanımı vardır.

3.6.2 Kars:

Kars ve yöresi, buraya yerleşen değişik etnik topluluklara bağlı olarak halk müziği ve oyunları yönünden zengindir. Bar yöresidir, yerli halk yanında Azeriler ve Türkmenler de bar oynar. Köylerde seyirlik oyunlar yaygındır. Kars, türküleri ve oyun havalarının ezgi yapısı ve ritim özellikleriyle çok renkli yörelerdendir. En önemli özelliği de aşıklık geleneğini yaşatan tek il olmasıdır. Yöre halk sazları yönünden çeşitlilik gösterir. Aşıklar genellikle divan sazı çalarlar.

Klarnet, yöre müziklerinde ve oyunlarında kullanılır. Bağlama ailesi, zurna, dilli-dilsiz kaval, mey, balaban, kemane, davul, tef, darbuka, gayda, kemençe, nakkare, kopuz ise kullanılan diğer çalgılardır.

3.6.3 Iğdır:

1992 yılında Kars'a bağlı bir ilçeyken, il olan Iğdır'da henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Kars müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yöre müziklerinde klarnet kullanımı vardır.

3.6.4 Ağrı:

Doğu Anadolu Bölgesi'nin tümünde olduğu gibi Ağrı ilinde de halk müziği ve halk oyunları geleneksel kültürün önemli parçalarındandır. Yörede oynanan oyunların tamamına yakın bir kısmı türkölü oyunlardır, geri kalan kısmı da halk ozanlarının türkölleştirilmiş şiirleridir. Bölgede “bar”, “halay” ve “kız-erkek oyunları” mevcuttur.

Klarnet, incelenen kaynaklara göre bölgede halk müziğinde ve halk oyunlarında kullanılmaktadır. İlde kullanılan diğerk çalgılar ise şöyledir: davul, zurna, mey, kaval, tulum, düdük, divan sazı ve tambura.

3.6.5 Erzurum:

Tarihin ilk dönemlerinden beri bir yerleşim yeri olan Erzurum, günümüzde de Doğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük kentlerinden birisidir. Türkiye'nin en şiddetli ikliminin bu yörede hüküm sürmesi, oyunlarına ve müziklerine de yansımıştır, zengin bir halk türkölüleri kaynağına sahiptir. Halk oyunları bakımından bar bölgesindedir.

Yöre müziklerinde klarnet, sıklıkla kullanılır. Davul ve zurnayla oynanan barlar, günümüzde davul- klarnet eşliğinde de oynanmaktadır. Kullanılan diğerk çalgılar ise şöyledir: kaval, mey, tulum, düdük, bağlama, tef, zilli tef.

3.6.6 Erzincan:

Erzincan halk müziği ve oyunları; ezgi yapısı, ritm ve figürleriyle özgün bir renklilik ve çeşitlilik gösterir. Halk müziği ürünleri çok ve çeşitlidir.

Klarnet ve bağlama kültürü Erzincan'da oldukça yaygındır. Bağlama ailesinin tümü, zurna, dilli-dilsiz kaval, çığirtma, düdük, davul, darbuka ve klarnet, halk müziğinde ve oyunlarında kullandıkları çalgılardır.

3.6.7 Malatya:

Yöre halk müziği ve geleneksel oyunları; çeşitli ve ilginçtir. Türküleri Anadolu'nun her köşesine yayılmıştır. Oyunlarda ve türkülerde ilçeden ilçeye değişiklik görülse de ortak özellikler belirgindir. Ağız, tavır ve ritmik yapı yönünden ezgilerde alışılmamış özellikler görülür. Bu bölgede uzun havalar yaygındır.

Malatya yöresinde klarnet kullanımı vardır. Bağlama, cura, çöğür, kemane, zurna (diğer bölgelere göre daha kısadır), çığirtma, kaval, dilli düdük, davul, tef en çok görülen sazlar arasındadır. Halk oyunları ise genelde davul-zurna ve davul-klarnet eşliğinde oynanır.

3.6.8 Elazığ:

Elazığ halk müziği, genelde Anadolu Türk Halk Müziği'nin form ve özelliklerini taşır. Ancak, bazı yönleri ile de başlı başına özellikler arz eder. Elazığ yöresinde uzun havalar ve kırık havalar vardır.

Yöre müziklerinde klarnet, sıklıkla kullanılan bir çalgıdır ve çok önemli bir yeri vardır. Ud, kanun, keman, cümbüş, darbuka, davul diğer eşlik çalgılarıdır. Söz konusu bu çalgılardan bağlama ve davul hariç hiçbirisi Kültür Bakanlığı ve TRT Kurumu Resmi Halk Müziği icralarında yer almamaktadır. Klarnet ve davul, halk oyunları icrasında radyo ve televizyonda yayın müsaadesi almaktadır. Yörede klarnet, halk müziği ve oyunlarında kullanılır.

3.6.9 Tunceli:

İlde, toplumsal yaşamı biçimlendiren etnik yapı, geleneksel aşiret yapısı, güç doğa ve iklim koşullarından kaynaklanan çok zengin bir saz ve oyun kültürü vardır. Özellikle yöreden derlenen iki sesli ezgiler ilginçtir. Halay bölgesindedir ve değişik isimlerle pek çok halay oynanmaktadır.

Yörede klarnet kullanımı vardır. Bağlama, cura, tambura, kemane, zurna, klarnet, dilli-dilsiz kaval, çoban düdükları, çığırtma, davul, tef yaygın kullanılan sazlardır. Davul-zurna ve davul-klarnet özellikle halk oyunlarında kullanılır.

3.6.10 Bingöl:

Bingöl halk müziğı Elazığ, Erzurum ve Erzincan illerinin etkisini taşır. Bu üç ilde söylenen türkölere Bingöl'de de rastlanmaktadır. Buna karşılık yörenin oldukça özgün halk oyunları vardır. Oyunları bakımından halay yöresinde yer almaktadır. Bingöl'de halk müziğinde kullanılan başlıca saz bağlamadır, ayrıca bir çoban yöresi olduğı için kaval da sevilen çalgılar arasındadır. Halk oyunları genellikle davul-zurna eşliğinde oynanır. Ayrıca cura da yörede kullanılmaktadır.

Kaynaklarda, yörede klarnet kullanımına rastlanmamıştır.

3.6.11 Muş:

Yöre, halk müziğı ve geleneksel oyunlarında Doğı Anadolu Bölgesi'nin özellikleri görülür. Halk oyunları yönünden halay bölgesi olan ilin kuzeyinde barlara da rastlanır. Bağlama, tambura, kaval, zurna, mey, çığırtma,

kemane, davul, tef kullanılan sazlardır. Halaylar, davul-zurna eşliğinde oynanır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.6.12 Bitlis:

Bitlis folklor ürünlerinde doğal çevrenin ve toplumsal yaşamın doğal etkileri açıkça görülür. Halk müziğinde ve oyunlarında daha da belirgindir. Bitlis bir uzun hava yöresidir. Halay çekilirken bile arada sazlar susar ve uzun havaya geçilir.

Yörede üflemeli sazların kullanımı yaygındır ancak kaynaklarda klarnet kullanımına rastlanmamıştır. Halk oyunlarında davul, zurna, bağlama, kaval, tef çalınır. Türkülerinde daha çok nefesli sazlar kullanılır. Davul, zurna, dilli-dilsiz kavallar, çoban düdükleri, çığırma türünden nefesli sazlar büyük ustalikle çalınır. Ayrıca kemençe de kullanılır.

3.6.13 Van:

Yörede resmi kuruluşlar ve özel kişilerce yapılan derlemeler çok zengin bir müzik ve oyun kültürünün varlığını ortaya koymuştur. İlde aşıklık geleneği ve bağlama kültürü günümüzde de canlılığını korumaktadır. Bar, halay ve uzun havaların yaygın olduğu yörelerdendir. Halay ve barlar sözlü ya da çalgı eşlikli oynanır.

Yörede klarnet kullanımı yaygındır. Bağlama ailesi, zurna, kaval, mey, çığırma, dilli-dilsiz düdük, kemane, davul, tef kullanılan diğer çalgılardır. Halay ve barlar sözlü oynandığı gibi davul-zurna veya davul-klarnet eşliğinde de oynanır.

3.6.14 Hakkari:

Anadolu, Mezopotamya ve İran üçgeninde yer alan Hakkari konumu ve coğrafi yapısıyla birçok topluluğun ilgisini çekmiş ve birçok millete vatan olmuştur. Tarihindeki bu çeşitlilik sebebiyle de oldukça geniş bir kültür birikimi olan Hakkari, halay Bölgesi'nde yer alan bir ilimizdir. Kadın ve erkek halayları olarak ayrılan halk oyunlarında davul-zurna, kullandıkları başlıca sazlardır. Bu sazların yanında türkülerine mey, kaval, tef, darbuka da eşlik eder.

İncelenen kaynaklarda yörede klarnet kullanımına rastlanmamıştır.

Tablo 3.6 Doğu Anadolu İllerinde Klarnet Kullanımı

İL	Kullanılıyor	Kullanılmıyor
Ardahan	✓	-
Kars	✓	-
Iğdır	✓	-
Ağrı	✓	-
Erzurum	✓	-
Erzincan	✓	-
Malatya	✓	-
Elazığ	✓	-
Tunceli	✓	-
Bingöl	-	✓
Muş	-	✓
Bitlis	-	✓
Van	✓	-
Hakkari	-	✓

Tablo 3.6’da görüldüğü gibi Doğu Anadolu Bölgesi illerinin çoğunluğunda klarnet kullanımı vardır. Halay ve Bar yöresine giren bölgede Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı, Erzurum, Erzincan, Malatya, Elazığ, Tunceli ve Van illerinde klarnet kullanılmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi’nin çoğunluğunda kullanılmamasına karşın Bingöl, Muş, Bitlis ve Hakkari illerinde klarnet kullanımı yoktur.

3.7 Güneydoğu Anadolu Bölgesi

3.7.1 Şırnak:

1990 yılında Siirt'e bağlı bir ilçeyken, il olan Şırnak'ta henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Siirt müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.7.2 Siirt:

Siirt'te çeşitli grupların kapalı bir yaşam sürmeleri, sert iklim ve güç doğa koşulları, yörede belirli bir folklor birikimi oluşmasını engellemiştir. Halk müziği, geleneksel oyunlar vb. ortak ürünler azdır. Araştırmalar da oldukça yetersizdir. Halay bölgesinde bulunan Siirt'te davul-zurna çok yaygındır. Kaval, bağlama, dilli-dilsiz kaval, tef, çifte nakkare de kullanılan diğer sazlardır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.7.3 Batman:

1990 yılında Siirt'e bağlı bir ilçeyken, il olan Batman'da henüz özgün bir müzik kültürü oluşamadığından ilde, Siirt müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.7.4 Mardin:

Yöre müziği ve oyunlarında az da olsa Arap etkisi vardır. Oyunlar ise daha çok Doğu Anadolu oyunlarına benzer. Yaygın oyunlarından halay, incesaz (kanun, keman, kemençe), eşliğinde oynanır. Bağlama, cura, zurna, kaval, davul, darbuka, tef de kullanılan çalgılar arasındadır. Kimi yörelerde kemençeye de rastlanır. Halk oyunları yönünden kemençe bölgesidir. Çeşitli köy ve ilçelerde değişik biçimde oynanan halaylarda Diyarbakır ve Urfa yöresinin etkileri görülür. Davul-zurna, halk oyunlarının eşlik çalgılarıdır.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.7.5 Diyarbakır:

Diyarbakır'da halk müziği ve halk oyunları yörenin toplumsal yapısına özgü çeşitlilik, nitelik ve renktedir. Uzun havalar, türküler, köklü gelenekleri yansıtır. Halay en yaygın oyunlarıdır. Halk oyunlarının eşliği olarak davul-zurna, eskiden olduğu gibi bugün de açık hava sazı olarak kullanılmakta. Halk müziğinde kullanılan çalgılar: ud, kanun, keman, bağlama, cümbüş, kaval, çığırma, tef, darbuka, davuldur. Halk oyunlarının eşlik çalgıları ise davul-zurnadır.

Yörede klarnet kullanımına rastlanmamıştır.

3.7.6 Adıyaman:

Adıyaman ilinin yüzyıllar boyunca kapalı bir yapı içinde kalması, halk müziğini de etkilemiştir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapması bakımından çok zengin ve geçmişi çok eskilere dayanan bir müzik birikimine sahiptir. Arkeolojik kazı çalışmalarında eski medeniyetlere ait birçok müzik aletine

rastlanmıştır. Çeşitli vurmali ve üflemeli çalgılar buna örnek verilebilir. Bu bulgular il müzesinde sergilenmektedir. 1954'e kadar Malatya'ya bağlı kalan Adıyaman folkloru Malatya folklorunun bir parçası gibidir. Yöreye özgü “Barak uzun havaları” vardır. Oyunlardan da “halay” yaygın olarak oynanır. Halk oyunları, kadın ve erkeğin yan yana yer aldığı bir kareografiye sahiptir. Bu da Adıyaman halk kültüründe kadının rol göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Kaynaklarda, yörede klarnet kullanımına rastlanmamıştır. Yörede kullanılan çalgılar ise şöyledir: ut, tambur, kanun, bağlama, zurna, kaval, ney, tef, davul.

3.7.7 Şanlıurfa:

Halay bölgesinde yer alan Şanlıurfa'da çok köklü bir halk müziği geleneği vardır. Hançere nağmeleri ve dil özellikleriyle öbür yörelerden ayrılan ilde, nitelikli sesleriyle ilgi çeken Urfa'lılar için uzun hava okumak, türkü söylemek, halk oyunları oynamak günlük yaşamın bir parçası gibidir. Oyunlarına ve türkülerine eşlik eden çalgılar ise şöyledir: bağlama ailesi, kemane, kaval, davul, darbuka ve çığırta.

Yörede klarnet kullanımı yoktur.

3.7.8 Gaziantep:

Gaziantep, Güneydoğu Anadolu'nun en kalabalık ve en hareketli illerindendir. Halk oyunları ve halk müziği bakımından çok zengin illerimizden biridir. Yörede yapılan araştırmalar bu bölgedeki türkü ve melodilerin Uzun

havalar, Kırık havalar ve Halaylar olmak üzere üçlü grup altında toplanabileceğini göstermektedir. Halk oyunları çalgılı ya da çalgısız oynanır.

Yörede klarnet kullanımı yaygındır. Bağlama, zurna, dilli-dilsiz kavallar, çığırma, kemane, davul, darbuka, tef, zil kullanılan diğer halk çalgılarıdır. Halaylar genellikle davul-zurna ya da davul-klarnet eşliğinde oynanır.

3.7.9 Kilis:

1995 yılında Gaziantep'e bağlı bir ilçeyken, il olan Kilis'de henüz özgün bir müzik kültürü oluşmadığından ilde, Gaziantep müzik kültürünün özellikleri görülür.

Yöre halk oyunlarında ve müziklerinde klarnet kullanılmaktadır.

Tablo 3.7 Güneydoğu Anadolu İllerinde Klarnet Kullanımı

İL	Kullanılıyor	Kullanılmıyor
Şırnak	-	✓
Siirt	-	✓
Batman	-	✓
Mardin	-	✓
Diyarbakır	-	✓
Adıyaman	-	✓
Şanlıurfa	-	✓
Gaziantep	✓	-
Kilis	✓	-

Tablo 3.7’de görüldüğü gibi Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinin çoğunluğunda klarnet kullanımı yoktur. Halay yöresine giren bölgede sadece Gaziantep ve Kilis illerinde klarnet kullanılmaktadır. Şırnak, Siirt, Batman, Mardin, Diyarbakır, Adıyaman ve Şanlıurfa illerinde diğer illere karşın klarnet kullanımı yoktur.

Tablo 3.8 Coğrafi Bölgelere Göre Klarnet Kullanımının Dağılımı

BÖLGE	İL	KULLANILAN	%
Marmara	11	11	100
Ege	8	6	75
Akdeniz	8	6	75
İç Anadolu	13	10	77
Karadeniz	18	8	44
Doğu Anadolu	14	10	71
Güneydoğu Anadolu	9	2	22
TOPLAM	81	54	67

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi Türkiye’nin genelinde klarnet kullanımı vardır. Klarnet kullanımının yoğunluğu açısından sırayla ele alınacak olursa:

Marmara Bölgesi; % 100, İç Anadolu Bölgesi; % 77, Ege Bölgesi; % 75, Akdeniz Bölgesi; % 75, Doğu Anadolu Bölgesi; % 71, Karadeniz Bölgesi; % 44, Güneydoğu Anadolu Bölgesi; % 22 şeklindedir. Buradan çıkan sonuçla da Marmara Bölgesi % 100’lük oranla Türkiye’de klarnet kullanımının en çok olduğu bölgedir.

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

4.1 Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Klarnet Avrupa’da olduğu gibi Türk Müziği’nde de yaygınlıkla kullanılan ve önemli bir yer edinmiş bir çalgıdır. 18. yüzyılın başında Avrupa’da keşfedilen klarnet, 1820’li yıllarda Saray Bandosu’na girmiş olup, 1900’lü yıllardan bu yana ise Türk Müziği icrasında kullanılmaktadır. Türkiye’nin birçok yöresinde kullanılan klarnetin, kimi bölgelerde geleneksel çalgı işlevi gördüğü belirlenmiştir.

Türkiye’nin birçok yöresinde hem Türk Sanat Müziği hem de Türk Halk Müziği icrasında kullanılmasına rağmen, yapılan araştırma ve incelemelerde klarnet ve Türk Müziği’nde kullanımı ile ilgili yazılı yeterli kaynak bulunmadığı belirlenmiştir.

Gerek sesi, gerekse yapısal uygunluğu, klarnetin Türk Müziği’nde etkin olarak kullanılmasını sağlamıştır. Türkiye’de senfoni orkestralarında, bandolarda ve Türk Müziği icralarında kullanılan klarnetin, birçok müzik türüne uygunluğu açısından diğer üflemeli çalgılar arasında ayrı bir öneme sahip olduğu görülmüştür.

İncelenen coğrafi bölgeler (Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Karadeniz, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu) ve bu bölgeler içindeki il merkezlerinde

klarnet kullanımının oldukça yoğun olduğu görülmüştür. Türkiye genelinin %67'sinde kullanılan klarnetin, bölgelere göre dağılımı şu şekildedir: Marmara Bölgesi %100, Ege Bölgesi %75, Akdeniz Bölgesi %75, İç Anadolu Bölgesi %77, Karadeniz Bölgesi %44, Doğu Anadolu Bölgesi %71, Güneydoğu Anadolu Bölgesi %22.

Elde edilen sonuçlara göre, karşılama, teke, zeybek ve halay yörelerinde klarnet kullanımı yoğunluktayken, horon yörelerinde klarnet kullanımının çok az olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmada, yöresel müziklerin (türkü, şarkı, oyun havası, vb.) klarnet nota yazımı açısından yazılı-basılı bir kaynakta toplanmadığı belirlenmiş, bu konuda kaynak eksikliği tespit edilmiştir.

4.2 Öneriler

Araştırmanın sonuçları ışığında geliştirilen aşağıdaki önerilerin yerine getirilmesi yararlı görülmektedir.

1. Yapılan araştırmada karşılaşılan yazılı-basılı kaynak sıkıntısının giderilebilmesi için, Türk Müzik kültürünü araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalar sıklıkla yapılmalıdır.
2. T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı web sitesinde yer alan illere ait tanıtım sayfalarında, yöresel müzik kültürleri konusuna daha kapsamlı olarak yer verilmeli ve bununla ilgili yazılı, görsel ve işitsel alt yapı sağlanmalıdır.
3. İllere ait Valilik Resmi web sayfalarında illerin tanıtımı için, yöresel müzik kültürlerine yer verilmeli, yazılı, görsel ve işitsel eksiklikler giderilmelidir.

4. Türkiye’de önemli bir yeri olan ve özellikle Türk Müziği’nde kullanılan sol klarnetin tanıtımı için gerekli çalışmalar yapılmalı, böylece Türk müzik kültürünü dünyaya tanıtmanın yolları aranmalıdır.
5. Yöresel müziklerin (türkü, şarkı, oyun havası, vb.) klarnet nota yazımı açısından yazılı-basılı kaynak eksikliği giderilmelidir.

KAYNAKÇA

AÇIN, Cafer (1976) **Enstruman Bilgisi**. Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı KorumaDerneği Yayını, İstanbul

AKBIYIK, Abuzer ve TURHAN, Salih (1999) **Şanhurfa Halk Müziği**.

ALİ, Filiz (1987) **Müzik ve Müziğimizin Sorunları**. Başaran Matbaası, İstanbul

BRYMER, Jack (1976) **Clarinet**. Schirmer, New York

ÇAĞRI, Serkan (2006) **Avrupa’da ve Türkiye’de Klarnetin Tarihsel Gelişimi, Türk Müziği İcrasında Klarnet Çeşitlerinin Ses Sahaları ve Parmak Pozisyonları Bakımından Uygunluğunun İncelenmesi**. (Yüksek Lisans Tezi)
Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

DEMİRSİPAHİ, Cemil (1975) **Türk Halk Oyunları**. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara

ERALP, Nejat (1999) **Osmanlı’da Mehter**. Yeni Türkiye Yayınları, Ankara

GAZİMİHAL, M. Ragıp (1961) **Musiki Sözlüğü**. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

GERMEN, Gülriz (1993) **Klarnetin Tarihsel Gelişimi**. (Yüksek Lisans Tezi)
Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

AY, Gökten (1990) **Folklora Giriş**. İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Mezunları Yayınları 1, Pan Yayıncılık, İstanbul

AY, Göktan (1999) **Folklor (Halkbilim)**. Pan Yayıncılık, İstanbul

KROOL, Oscar (1965) **The Clarinet**. Toplinger, New York

LAURENCE, Picken (1975) **Folk Musical Instruments of Turkey**. Oxford University Press, New York Toronto

ÖCAL, Mehmet ve BARAN, Süleyman (1991) **İl İl Halk Müziğimiz ve Halk Oyunlarımız 1. cilt**. Aydoğdu Ofset, Ankara

SUN, Muammer ve KATOĞLU, Murat (1993) **Türk Kalarak Çağdaşlaşmak, Türkiye'nin Kültür Sanat Sorunları**. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara

TURHAN, Salih (1990) **Harput-Elazığ Musiki Folkloru**. Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara

Türk Halk Kültürü Araştırmaları. (1993) Feryal Matbaası, Ankara

UÇAN, Ali (1994) **Müzik Eğitimi**. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara

UÇAN, Ali (2005) **Müzik Eğitimi Temel Kavramlar- İlkeler- Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum**. Evrensel Müzikevi, Ankara

UÇAN, Ali (2005) **İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi**. Evrensel Müzikevi, Ankara

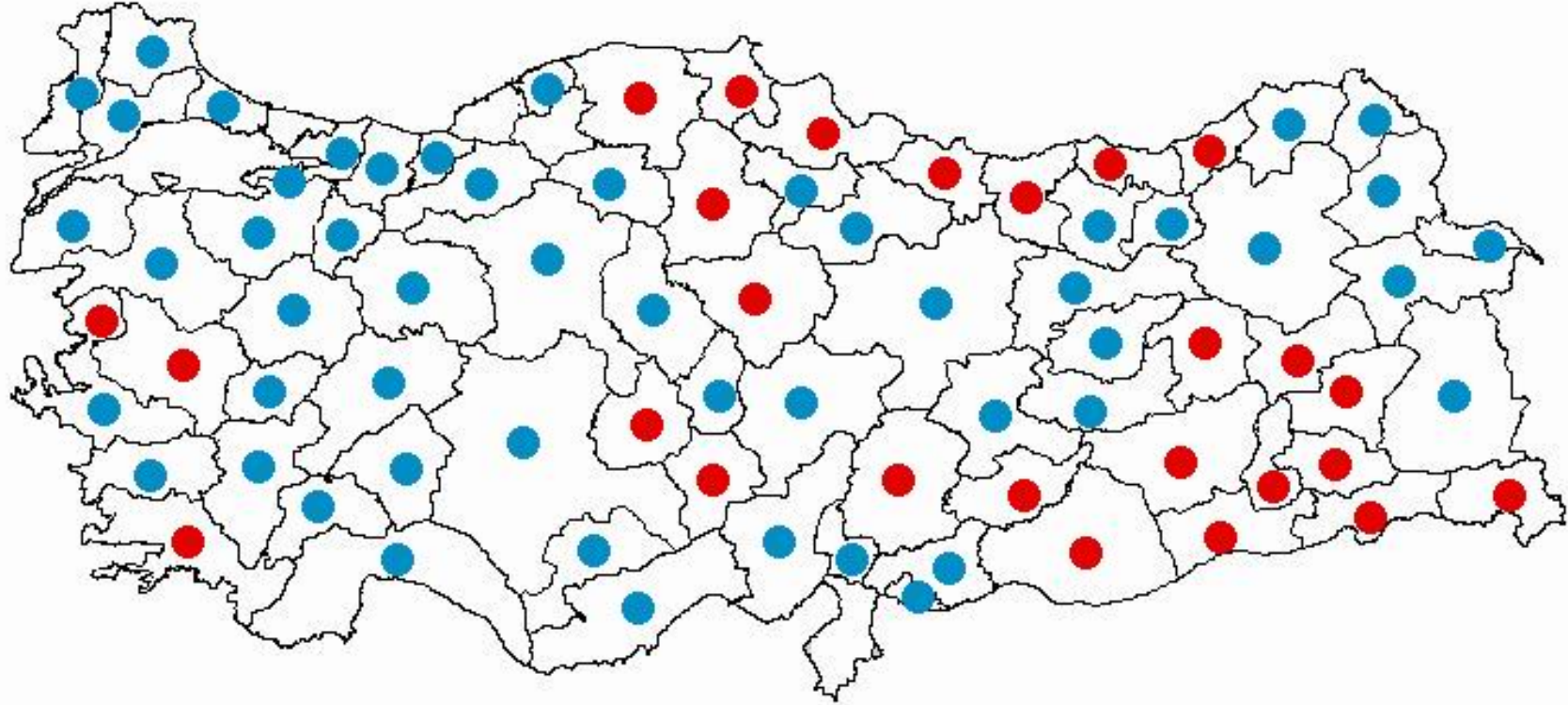
UYSAL, Sabri (1982) **Folklor Dergisi**. Ankara Genel Yayın Yönetmeni, KAYMAK, Mansur

ÜLGEN, Kasım (1944) **Doğu Anadolu Oyunları ve Havaları**. İstanbul

Yurt Ansiklopedisi. (1982) cilt 2-3-4-5-6-7-8-9-10-11, İstanbul

T.C Kültür Bakanlığı A.E.G.M Halk Kültürü Bilgi Belge Merkezi, **Ses Bandı**,
Ankara

EK: 1 Türkiye’de Klarnet Kullanılan İllerin Haritası

- Klarnet Kullanılan İller
- Klarnet Kullanılmayan İller

EK: 2 Yörelere Göre Türkiye Halk Oyunları Haritası

